

Listy

Ročník 20
Cena 30 Kč / 1,20 €

11
2013

SLOVÁKOV A ČECHOV, ktorí chcú o sebe vedieť viac

- Martin Guzi - Pán alebo lokaj • Svetozár Okrucky - Oplatí sa žiť pre pocity • Jolana Kolníková - Slovenskí herci v českých reláciách • Pavel Virdzek - Memoriál Louisa Crosa • Igor Válek - Prechádzky Slovenskom • Zuzana Zahrádková - (Ne)známé sibiřské železniční tratě • Mirjana Šišoláková - Lúčnica • Ľuboslav Moza - Oľga Bartošíková • Zuzana Štancelová - Bábky v nemocnici • príloha Klubové Listy •

Program Dokumentačného a múzejného strediska a Klubu slovenskej kultúry na mesiac november - december

30.11. 20.00 Jablíčkov, Praha 10, Dvouletky 24
Tvorivá večerná dielňa. Vitie adventných vencov a výroba sviečok zo včelieho vosku. Vstupné 180 Kč.

4.12. 17.00 Spoločenská sála DNM
Podvečer s Povešťami o slovenských riekach a s Najveselšími rozprávkami Pavla Dobšinského. Spisovateľ Igor Válek predstaví svoje dve najnovšie knihy. Vstup voľný.
DNM, Vocelova 602/3, Praha 2

5.12. 9.00 Spoločenská sála DNM
X. medzinárodná pražská konferencia slovenských stredoškôľakov a ich hostí. Slovenská osobnosť. Ako som ju poznala/poznal. So svojimi prácami budú súťažiť študenti stredných škôľ zo Žiliny, Prahy, Ružomerka, Bruntálu, Chodova a Martina.
Konferencia sa koná pod záštitou veľvyslanca SR v ČR Petra Weissa.

5.12. 17.00 Spoločenská sála DNM
Božena Němcová a Slovensko. Dniéria výstavy s prednáškou PhDr. Jozefa Beňovského, riaditeľa Literárneho múzea Slovenskej národnej knižnice v Martine.

6.12. Po stopách česko-slovenskej vzájomnosti. Exkurzia po pražských pamiatkach pre účastníkov konferencie s odborným výkladom PhDr. Lubice Mezerovej.

8.12. 19. 00 Spoločenská sála DNM
Slovenské populárne piesne na vlnách Vltavy. Koncert troch mladých talentovaných speváčok z ročníka Mgr. Veroniky Šotovej.

Programy sa uskutočnia vďaka finančnej podpore Úradu vlády ČR a Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí MZV SR.

Zmena termínov a programu vyhradená!

Úrad pre Slovákov
žijúcich v zahraničí

Slovenská národná knižnica a DOMUS SM v ČR Literárne múzeum

Vás pozývajú na výstavu

Božena Němcová a Slovensko

Výstava venovaná českej spisovateľke, autorke rozprávok a poviedok, fascinujúcej korešpondencie, politickej disidentke, „kultúrnej vyslankyni“ Slovenska v Čechách.

Žene, ktorá predbehla svoju dobu

25. 10. 2013 – 6. 12. 2013

v priestoroch Domu pre národnostné menšiny
v Prahe

Tešíme sa na Vás

Slovo redaktora

Milí čitatelia,

už desiaty rok je súčasťou nášho Mesiaca česko-slovenskej vzájomnosti Pražská medzinárodná konferencia slovenských stredoškôľakov a ich hostí. Na jej zasadaní sa stretávajú stredoškôľáci slovenského pôvodu z Českej republiky a slovenskí stredoškôľáci zo SR. Naše pozvanie v minulých rokoch prijali študenti z Králik, Liberca, Teplíc a niekoľkých gymnázií v Prahe. Zo slovenskej strany prišli gymnazisti z Kremnice, Vrútok, Žiliny a Ružomberka. Témy bývali rôzne. Študenti písali o krásach Slovenska, o histórii Slovenska, o Slovensku ako o krajine svojich predkov, českí študenti prekladali slovenských spisovateľov bez slovníka a slovenskí českých spisovateľov do slovenčiny, na programe bola aj voľná literárna tvorba – poviedky, rozprávky, eseje, ba i básne. Víťazné práce publikujeme v Študentskej prílohe časopisu Listy Slovákov a Čechov, ktorí chcú o sebe vedieť viac.

V tomto jubilejnom roku je našou témou Slovenská osobnosť. Ako som ju poznala/poznal. Súťažiaci mali široký výber z kultúrnych dejateľov, spisovateľov, politikov i obyčajných neobyčajných ľudí. Pre mnohých sú osobnosťou rodičia, starí rodičia i ďalší ľudia, ktorí sa pre nich stali hrdinami všedných dní. Paleta je pestrá aj čo do bydliska. Súťažiť budú študenti z Gymnázia Varšavská cesta Žilina, študenti z Martina, Vrútok a Ružomberka. Z českej strany budú hosťiteľmi po boku DOMUS SM v ČR študenti z Gymnázia Na Vítězné pláni v Prahe, ktorí okrem uvedených slovenských hostí privítajú študentov z Bruntálu a Chodova u Karlových Varů.

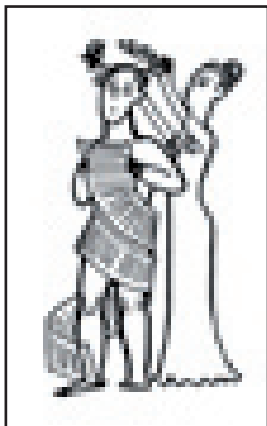
V programe konferencie budú súťažiť práce o Jánovi Jesseniovi, Jánovi Smrekovi, Jozefovi Gabčíkovi, Štefanovi Osuskom, o dosiaľ neznámych hrdinách a hrdinkách všedných dní. Formu prác zatiaľ nepoznáme, je v rukách našich mladých autorov.

Záštitu nad konferenciou prijal veľvyslanec SR v ČR Peter Weiss.

Konferencia sa uskutoční 5. 12. 2013 v Spoločenskej sále Domu pre národnostné menšiny. Jej začiatok je o 10.00, potrvá do 13.00 hod. Pozývame všetkých záujemcov spomedzi čitateľov.

O 17.00 na záver konferencie prednesie riaditeľ Literárneho múzea SNK v Martine PhDr. Jozef Beňovský príspevok o Božene Němcovej a Slovensku.

Za redakciu
Helena Nosková
Ilustrácia Zuzana Štancelová

OBSAH

Pán alebo lokaj	2
<i>Martin Guzi</i>	
Oplatí sa žiť pre pocity	4
<i>Svetozár Okrucký</i>	
Slovenskí herci v českých reláciách	6
<i>Jolana Kolníková</i>	
Memoriál Louisa Crosa	7
<i>Pavel Virdzek</i>	
Prechádzky Slovenskom 5	10
<i>Igor Válek</i>	
(Ne)známé sibiřské železniční tratě	12
<i>Zuzana Zahradková</i>	
Lúčnica - rozkvitnutá lúka	16
<i>Mirjana Šišoláková</i>	
Neurofyziológia hľadá boha, II. časť	19
<i>Veronika Cívínová</i>	
Oľga Bartošíková a jej (neznáme) šesťdesiate roky	21
<i>Luboslav Moza</i>	
Bábky v nemocnici	24
<i>Zuzana Štancelová</i>	
Príloha Klubové listy	

LISTY Slovákov a Čechov, ktorí chcú o sebe vedieť viac

Vydáva: Dokumentační a muzejní středisko slovenské menšiny v ČR v spolupráci s Klubom slovenskej kultúry a Slovensko-českou spoločnosťou • Sídlo redakcie: Vocelova 602/3, 120 00 Praha 2 • Šéfredaktor Mgr. Vlado Štancel, tel.: 602 928 876; výkonná zástupkyňa šéfredaktora PhDr. Helena Nosková, CSc., tel.: 603 824 370; zodpovedný redaktor Jan Eisenmann, tel.: 723 471 370; Mgr. Zuzana Štancelová, tel.: 607 237 093; PhDr. Radovan Čaplovič, tel.: 608 766 658 • Redakčný kruh: Miroslav Brocko, Mgr. Martin Guzi, PhDr. Jozef Leikert, PhD, PhDr. Slavomír Michálek, DrSc.; e-mail: eisenmann.j@seznam.cz, anazuz.s@volny.cz, vlado.stancel@volny.cz, noskova@usd.cas.cz • Rozširuje DOMUS SM v ČR, Slovensko-česká spoločnosť, Klub slovenskej kultúry a Česká pošta, s.p. • Internetovú verziu nájdete: www.klubsk.net • LISTY vychádzajú vďaka podpore MK ČR • Grafická úprava: Gnóm – Eisenmann Media, s.r.o. • Tlač: Grafotechna Plus, s.r.o., do tlače odovzdané 17. 11. 2013 • Registrácia vydavateľa časopisu LISTY – Dokumentační a muzejní středisko slovenské menšiny v ČR: MK ČR E 6584 • ISSN 1213 – 0249 • Cena jedného výtlačku je 30 Kč / 1,20 Euro • Ročné predplatné 120 Kč prijíma Dokumentačné a múzejné stredisko slovenskej menšiny v ČR a KSK na adrese redakcie a číslo účtu 43-4323110237/100 • Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú • Akékoľvek rozširovanie celku aj častí textov v elektronickej alebo v papierovej verzii podlieha schváleniu vedenia DOMUS v ČR, SČS a KSK • Obálka: Komunizmus - scéna z inscenácie Sándor Márai v Štátnom divadle Košice. Foto Irena Ďuríková

PÁN alebo LOKAJ

Premiér Robert Fico a viacerí jeho ministri v poslednom mesiaci konali presne naopak, ako káže elementárna slušnosť. Do budúca tak vláda Smeru-SD vedome znižuje latku štandardov správania sa verejných činiteľov, od ktorého príkladu sa odvíja správanie na nižších úrovniach štátu. Čo je pre krajinu ako Slovensko zhubné a pre vládu neospravedlniteľné.

Predseda vlády so svojím kabinetom čelil v novom volebnom období po prvý raz návrhu na odvolávanie v parlamente. Pokiaľ ide o odvolávanie, ide o inštitút s najvyšším stupňom vážnosti, keďže v prípade vyslovenia nedôvery premiérovi padá celá vláda. Opozičné strany ho za štvorročné volebné obdobie zvyčajne využijú najviac dvakrát. Čo znamená, že si dobre zväžia, kedy návrh podajú a aké argumenty použijú, pretože vedia, že veľa opravných pokusov sa v tejto prvej lige pozornosti nedáva.

Návrh na vyslovenie nedôvery predsedovi vlády podpísali poslanci všetkých opozičných strán – po dlhom čase sa teda celá opozícia spojila. Podľa opozičných politikov Fico krajinu predal oligarchom. Hovoriť o tom majú vládne podklady ku kúpe 49-percentného podielu SPP, ktoré vznikli na počítači spoločnosti J&T Investment Advisors. Tá sa už v súčasnosti volá EP Investment Advisors a je prepojená so spoločnosťou Energetický a priemyslový holding (EPH), ktorá svoj podiel štátu predáva.

Minister hospodárstva Tomáš Malatinský už raz zmenil svoje odôvodnenie, ako sa značka spoločnosti J&T Investment Advisors objavila v podpise elektronickej verzie dokumentu, ktorým vláda kúpu časti SPP odsúhlasila. Pôvodne tvrdil, že vládny materiál vznikol doplnením tabuľky, ktorú ministerským úradníkom poslal Miroslav Haško. Ten v súčasnosti pôsobí na pozícii poradcu predstavenstva SPP, do ktorej ho z pôvodnej pozície odborníka na fúzie a akvizície v spoločnosti EPH nominovali práve predstavitelia EPH. Neskôr však svoje vysvetlenie zmenil a tvrdí, že materiál pripravovalo výlučne ministerstvo a jeho poradcovia Wood & Co. a White & Case po zapracovaní pripomienok rezortu financií. Dokument mal následne v SPP skontrolovať Haško a posúdiť, či zverejnením tohto materiálu nedôjde k úniku citlivých informácií, ktoré by mohli významne poškodiť SPP. Malatinský tiež tvrdí, že záverečnou kontrolou Haška na starom notebooku, pôvodom

z bývalej J&T Investment Advisors sa pôvodné údaje ministerstva prepísali na značku tejto spoločnosti. Materiál mal následne prejsť len finálnou kontrolou na ministerstve a dokument potom putoval na rokovanie vlády.

Fico označil návrh opozície na svoje odvolanie v prvej reakcii za absolútne absurdný. Len na pripomenutie, Fico v Smer SD v roku 2011 odvolával vtedajšiu premiérku Ivetu Radičovú. „Predsedníčka vlády I. Radičová preukazuje od svojho vymenovania očividnú neschopnosť pri riadení vlády a prijímaní dôležitých ekonomických, sociálnych a finančných rozhodnutí. Nedodríava vlastné verejné vyhlásenia a otvorené sľuby, ktoré predložila vo vážnych oblastiach, akými sú daňová politika, privatizácia či potieranie korupcie a klientelizmu,“ argumentoval vtedy Fico. Radičovej zároveň vyčítal zadlžovanie krajiny. Takže očividnú neschopnosť a nedodríavanie sľubov Fico vyčítal premiérke, ktorej vláda znížila dlh štátneho rozpočtu medziročne o tri percentuálne body. Teraz, keď ho druhý Fico kabinet mal medziročne znížiť o ďalších 1,7 percentuálneho bodu, označil to za historicky najťažšie obdobie krajiny. Ficova vláda istôt zároveň zvýšila všetkým firmám dane o štvrtinu, zvýšila odvody živnostníkom, silové zložky musia robiť na výsluhový dôchodok dlhšie o desať rokov a predlžovať sa bude aj odchod do dôchodku u všetkých ďalších občanov. Vláda istôt tiež každému človeku v druhom dôchodkovom pilieri zobrala viac ako polovicu jeho peňazí. Pred voľbami nenájdete jediné Ficovo vyhlásenie, že siahne na druhý dôchodkový pilier, plošne zvýši dane a predĺži vek odchodu do dôchodku. Vyplýva z toho jediné - premiér „nedodríava vlastné verejné vyhlásenia a otvorené sľuby, ktoré predložil vo vážnych oblastiach, akými sú daňová politika...“. Podľa seba samým stanovených kritérií by mal Fico dať návrh na vyslovenie nedôvery sebe samému. Padni komu padni. Ale vráťme sa k daniu v národnej rade.

Ako obstal premiér a jeho vláda v parlamente? Nerád to píšeme o predsedovi vlády svojej krajiny, ale utiekol z bojiska. Zľakol sa a ušiel aj spolu s vládou a svojimi poslancami. Fica, ktorý spraví na počkanie tisíc klikov, vyhnal zo sály už prvý prejav opozičného zákonodarcu Daniela Lipšica. Premiér okamžitý odchod seba, vlády a poslancov Smeru-SD zo schôdze k vlastnému odvolávaniu

odôvodnil konfrontačným tónom, ktorý podľa neho Lipšic v prejave nasadil. Lipšic v rozprave označil Fica za lokaja finančných skupín a jeho vládu za vládu lokajov. Opozícia chcela premiéra odvolať za nezvládnutý predaj SPP česko-slovenským finančným skupinám. Podľa Lipšica vláda Smeru-SD umožnila dokončiť rozkradnutie Slovenského plynárenského priemyslu. „Pán premiér, podľa toho, ako dokázate naraz slúžiť toľkým pánom, zrejme ste sa do roly lokaja museli narodiť,“ bolo asi najtvrdšie vyjadrenie Lipšica na adresu premiéra. Lipšic sa zároveň pýtal viacerých ministrov, ktorých vplyvných podnikateľov vo vláde zastupujú. Tieto otázky ministrom samozrejme vyvolali nevôľu poslancov vládnej strany.

Otázka pán alebo lokaj stála v slovenskom mediálnom priestore naposledy v roku 2004. Vtedy sa týkala Ivana Gašparoviča a Vladimíra Mečiara, súperov v druhom kole prezidentských volieb. Média ju interpretovali ako súboj pána a lokaja, keďže Gašparovič bol dlhodobou Mečiarovou dvojkou v HZDS. Fica prirovnanie k lokajovi zasahuje na najcitlivejšom mieste. Od samého začiatku politickej kariéry sa totiž profiluje ako silný nekompromisný chlapík. Podľa viacerých medializovaných informácií Fico nemal plne v rukách personálne obsadenie svojej prvej, ale ani druhej vlády, hoci v druhom prípade získal 44,4 percenta a zostavoval ju sám z členov jednej strany. Napriek tomu podľa správ z tlače musel do kabinetu prijať ministrov, ktorých mu dosadili ľudia z ekonomického pozadia strany.

Pokiaľ ide o odbornú argumentáciu, Lipšic položil Ficovi napríklad otázku, či je pravda, že Energetický a priemyslový holding (EPH) si na kúpu SPP požičal a teraz prostredníctvom novozałożenej firmy v zahraničí si chce cez úver časť týchto peňazí vrátiť. Samozrejme, nabál sa na tom aj štát, presnejšie Ficov kabinet, keďže časť z požičaných 750 miliónov eur dostane ako preddavok za budúce dividendy. Štát si totiž podľa EPH pýta vyššie dividendy, než aké SPP v súčasnosti reálne dosahuje, a tak si požičať museli, čo patrí podľa nich k bežným úctovným operáciám.

Fico samozrejme na otázku neodpovedal, rovnako ako neodpovedal na ďalšie konkrétne výhrady o majetkových zmenách v SPP. Na záver vystúpenia akurát vyzval poslancov a členov vlády, aby pre konfrontačný tón opustili sálu, čo samozrejme jeho kolegovia urobili.

Pôvodne sa Smer-SD plánoval schôdzu zúčastniť, viacero poslancov off record potvrdilo, že mali pripravené vystúpenia a premiérovo rozhodnutie ich prekvapilo.

Nočné rokovanie chcel prekenuť líder OĽaNO Igor Matovič, ktorý chcel počas noci (21:00 - 9:00) čítať vládne materiály k privatizácii SPP, keďže Smer-SD odsúhlasil, že schôdza bude pokračovať aj v noci a bez prestávky sa skončí hlasovaním. Matovič tak chcel umožniť ostatným poslancom vystupovať počas denných hodín. Tento figel sa však nepáčil predsedovi parlamentu Pavlovi Paškovi, a tak okolo polnoci poslanci Smeru-SD odhlasovali, že mimoriadna schôdza k Ficovmu odvolávaniu sa preruší o 7:00 a bude pokračovať po riadnej schôdži večer od 19:00. Opozícia tak dve noci (prvú noc do 7:00) druhú noc (od 19:00 do 2:00) odvolávala premiéra, ktorý nebol prítomný, a počas dňa sa konala riadna schôdza. Maratón hodný terajšej vládnej slovenskej elity - poslanci takmer bez prestávky išli 38 hodín - denné rokovanie riadnej schôdže od 9:00, popoludní začiatok mimoriadnej schôdže, do 7:00, následne od 9:00 do 19:00 riadna schôdza, od 19:00 do 2:00 pokračovanie mimoriadnej schôdže. Vládny Smer-SD, hlasno bojujúci za práva pracujúcich v Zákonníku práce, namiesto ôsmich hodín denne prinútil poslancov za dva dni absolvovať bežný pracovný týždeň.

Čerešnička na torte: Mimoriadnu schôdzu poznačil incident, pri ktorom poslanci Smeru-SD napadli zákonodarcu za OĽaNO Jozefa Viskupiča pre kartónovú postavu Roberta Fica vo futbalovom

drese s nápisom Daroval Slovensko zbohatlíkom. Poslanec Smeru-SD Ivan Varga po polnočnom hlasovaní o priebehu schôdže zobral kartónovú postavu Fica stojacu pri rečníckom pulte a odniesol ju zo sály. Poslanec Igor Matovič (OĽaNO) za ním kričal, aby ju nechal tak, pretože je jeho majetkom. Viskupič chcel Vargovi postavu Fica zobrať. Figurínu Fica dali opoziční poslanci vedľa rečníckeho pultu po tom, ako premiér s členmi vlády a poslancami Smeru-SD odišli z rokovacej sály. Fico si pri svojom vystúpení zasa dal vedľa rečníckeho pultu veľký diagram s cenami plynu. Opoziční poslanci Ficovu názornú pomôcku zo sály nevyviesli. Incident zatienil celú schôdzu k SPP, každý rozprával o tom, koľko mali vypité poslanci Smeru-SD, ako sa bili, či sa bili, a v istom zmysle to pre premiéra bolo požehnaním, keďže sa hlavný exkurz odklonil od jeho osoby.

Záver. Vo vládnom dokumente ku kúpe SPP figuruje ako autor meno súkromnej firmy, ktorá zhodou okolností predáva majetok štátu. SPP je najväčšou štátnou spoločnosťou, a tak to prirodzene zakladá dôvod na pochybnosti. Zo strany vlády ide o nepopierateľný a neprípustný prešlap. Zvolanie mimoriadnej schôdže k odvolaniu premiéra patrí k základným štandardným opozičným právam, doteraz ho všetci rešpektovali. Premiér Fico ho ako prvý ignoroval, parlament vyslovoval vláde nedôveru bez účasti premiéra, ministrov i vládnych poslancov. Predseda vlády tak vedome konal vo svoj prospech, aby sa vyhol nepríjemným otázkam a zároveň konanie vo svoj prospech povýšil nad záujmy krajiny - keďže latku slušnosti do budúcnosti znížil o päť tried. Rešpekt, aký vyžaduje od iných, ostatným nepriznáva. Fico rany rád rozdáva, ani po dvadsiatich rokoch v politike sa ich nenaučil prijímať. Z pohľadu politického marketingu premiér mimoriadnu schôdzu ustál, ako krajina sme však zasa raz prehrali.

Martin Guzi
Ilustrácie Zuzana Štancelová

Peter Nagy je viac slobodný, než si niektorí predstavujú

Oplatí sa žiť pre pocity

O djakživa ho to ťahalo k hudbe. 1. novembra 1983 založil s bubeníkom Mírom Okálom skupinu Indigo. Onedlho (13. januára 1984) mali prvý koncert v Banskej Bystrici, skladba Profesor Indigo sa v konkurencii vtedajších hviezd (Olympic, Turbo, Citrón, Elán) dostala „z nuly“ na prvé miesto v hitparáde 5xP. „Bol to veľký rozruch a dnes sa na to pozerám s úsmevom. Bolo to čosi ako z gýčového filmu. Predchádzalo tomu však sedem rokov skúšania,“ povedal Peter Nagy v jednom z našich rozhovorov. Z prvého albumu Chráň si svoje bláznovstvá sa predalo osemdesiat tisíc kusov, v bratislavskom Priore po návale záujemcov prevrhli pokladnicu... Mladý spevák stúpala na rebríčku popularity, ponuky na koncerty sa len tak hrnuli, v Prahe kvôli autogramiáde s ním upchali metro... Stal sa víťazom ankety Zlatý slávik o najpopulárnejšieho čs. speváka a pribúdali ďalšie albumy: Mne sa neschováš (1985), Myslíš na to, na čo ja? (1986), Ale (1987), Peter Nagy v Štúdiu S (1988), Šachy robia človeka (1989), Finta (1990), Jamaica Rum (1991), Revolver a Muzika (1994), 008 (1996), 99 watt (1998), Nové svetlo (2002), Labute a havrany (2009).

Projekt spred štyroch rokov je dvojcédečko a prvý album tvoria nové piesne: „Je to album o slobode, čo je moja obľúbená téma. Jeho ústredná téma je o tom, ako sa svet zmenil. V titulnej piesni som napísal: Niečo sa končí a prvé pôjdu labute, prežijú len havrany, lebo labute nik nebráni. Jednoduchá symbolika je aj na obálke s jedným bielym a druhým čiernym krídlom. Každý sme tak trochu dobrý a zlý. V ďalšej vete, ktorá nasleduje – biznis nemá zábrany napodobniť havrany – sa otvára cesta ľuďom, ktorí dokážu byť negativistickí, škandalózni a ľudia, ktorí nechcú nič iné, len robiť svoju prácu, sa dostávajú do úzadia. V ďalšej skladbe Rozhľadňa 25 píšem: Postavil som si rozhľadňu z kameňov svojich rokov, je čas byť vysoko nad vecou. Myslím si, že keď už máte určité skúsenosti, tak niektoré veci, ktoré ľudia robia, sa vám zdajú byť až smiešne. Ako bonus som zaradil tri skladby. Pihovatá dívka je pocta spevákovvi Pavlovi Novákovi, dve piesne Šepoty a Žraloky plačú som napísal pred desiatimi rokmi, dal som ich k dispozícii pre Andreu Szabóvu

a nik si ich nevšimol. Druhé CD tvorí záznam z unplugged koncertu, ktorý ma pohladil na dušu. Zahráli sme štrnásť nových verzií najväčších hitov a ľudia troch generácií spievali s nami.“

Peter Nagy je známy najmä svojou hudbou, no tí, čo ho poznajú bližšie, vedia, že má blízko k inteligentnému humoru. Čo vlastne humor preňho znamená? „Prežiť. Je veľmi dôležité dívať sa na veci s humorom, ktorý je podľa mňa taký dôležitý ako mať nohy. S humorom sme začínali s kamarátmi na gymnáziu. Boli sme partia piatich ľudí, ktorí vždy mali nábeh na dvojku z chovania, lebo sme sa stále smiali. Pestovali sme recesiú a niektorý humor sme volali „zablokovanie mozgu“. Bol to náš vlastný humor, na ktorom sa nik nesiť, iba my. Akási samoobsluha zábavy. Mám rád ľudí, ktorí sú veselí a ktorí dokážu riešiť konflikty práve tým, že ich obrátia na humor.“ Pomáha známemu hudobníkovi humor aj pri prijímaní kritiky? „Patrím k ľuďom, ktorí dávajú svoju tvár na predaj. Okrem plusov sa ozvú aj mínusy a tak to má byť. Nevymysleli sme ešte takého speváka, ktorý by vyhovoval každému. Kritiku skutočne treba brať s humorom. A dokonca aj chválenie. Aby človek „nezožral“ sám seba. To sú, žiaľ, veci, ktoré sa človek naučí až postupne. Ale sú to veci, ktoré sa treba naučiť.“

Dlhé roky kraľoval v ankete Zlatý slávik Karel Gott. Bolo nepredstaviteľné, že niekto zo Slovenska by ho mohol zosadiť z trónu. V osemdesiatych rokoch sa to najskôr podarilo Mirovi Žbirkovi, vzápätí aj Petrovi Nagyovi. O tejto súťaži kolovali rôzne chýry, napríklad v súvislosti s kupovaním hlasov... „Skutočne sme dostávali ponuky kupovať si hlasy. Od veľmi známych ľudí. Vtedy stál jeden hlas tri koruny, neskôr tri dvadsať. Teší ma, že môžem pokojne spávať a že som si nikdy žiadne hlasy nekúpil. Možno preto som nebol toľkokrát Zlatým slávikom, ako by si niektorí mysleli, že by som ním mal byť. Ale to sú hlúpe malichernosti, poznám aj krajšie druhy šťastia.“ Miro Žbirka sa raz vyjadril, že človek nesmie uveriť tomu, že Zlatým slávikom naozaj je... „Áno, lebo choroba Slávika bola v tom, že sa porovnávali speváci, skupiny i žánre v jednej kategórii. Videl som tam, povedzme, Ivetu Bartošovú a pani Hegerovú. Každá to svojím spôsobom robí komerčne dobre, ale je to nezlučiteľné. Je najlepšie, keď ankiet je veľa a fanúšik si vydelí svoju vlastnú pravdu.“ V tomto období boli aj problémy so schvaľovaním textov... „To nebol môj problém, ale jedného vysokého funkcionára, ktorý pieseň Sme svoji vyhlásil za fašistickú. Vzápätí sa vyberala

pesnička, ktorá by bola hymnou Vlaku družby na festival do Moskvy. A vybrali práve Sme svoji. Vtedy, obrazne povedané, ľavá ruka nevedela, čo robí pravá...“

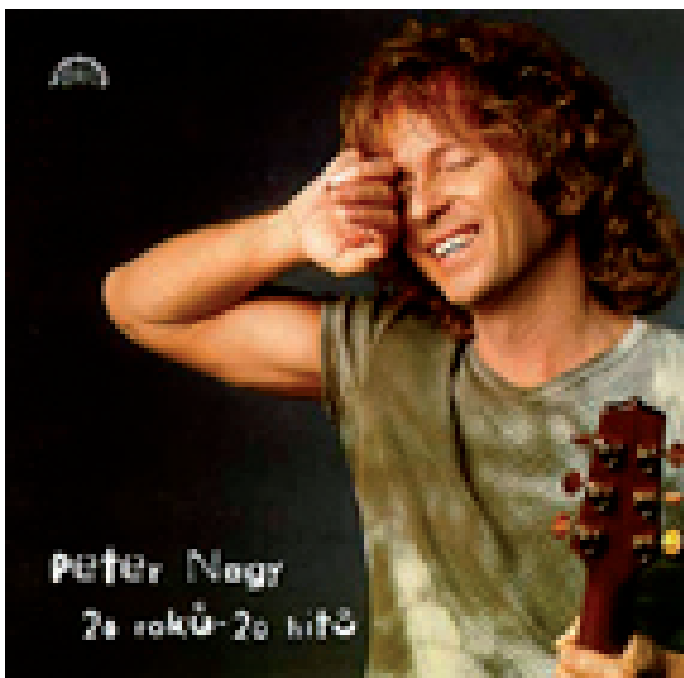
Čo najradšej počúva Peter Nagy? „Vždy to bol Bob Dylan, Leonard Cohen, Joan Baezová, Joni Mitchellová, Neil Young. Ale aj Jimi Hendrix, Led Zeppelin. Páčila sa mi tiež takáto tvrdsia muzika, ale nikdy som na ňu nemal silný hlas. Na druhej strane som obdivoval texty, so slovníkom na kolenách som prekladal Dylana, chcel som vedieť, o čom to je. Imponovala mi aj ľahkosť textov Beatles. Vyzerali ako komerčné, ale vždy mali lennonovskú kvapku satirickej pravdy. Trochu ma mrzí, že v dnešnej záplave anglickej a americkej hudby mnohí ľudia nevedia, o čom sa spieva. Robil som napríklad svoju rozhlasovú reláciu Rande s Petrom Nagyom, kde jedna poslucháčka povedala, že veľmi ľúbi svojho chlapca a chce mu dať zahrať pesničku No More I Love You od Annie Lennox. Pýtam sa jej, či vie, čo to znamená. Ona, že určite niečo o láske, keď je tam I Love You. Ja jej na to, že – už nikdy viac ľúbim ťa...“ Ako sa Peter Nagy vyrovnáva s tým, že ho vlastne všade poznajú? „Má to výhody aj nevýhody. Človek sa musí naučiť správať na verejnosti tak, že vlastne všetko je posudzované inak ako u druhých. Nechodím však veľmi medzi ľuďmi, takže sa nemusím až tak ovládať.“

Peter Nagy je známy tým, že do čoho sa pustí, venuje sa tomu priam fanaticky. Stačí spomenúť jeho pesničky, hľadanie detských speváckych talentov, vzťah k terénnym autám i fotografovanie. „Keď sa niečomu začnem intenzívne venovať, býva to naozaj vážne. Po otcovi som zdedil tvrdohlavosť a okrem toho som Baran. Fotografovanie ma chytilo z jednoduchého dôvodu. Mám rád Andyho Warhola, ktorý ponímal šoubiznis ako celok. Nič neoddeľoval, zaoberal sa hudbou, maľovaním, fotografovaním, reklamou, grafikou. Aj mne sa páči šoubiznis ako taký. Vždy som obdivoval fotografov a navyše mám rád svet okolo modelingu. Sú tam ľudia, ktorí vyčnievajú z priemeru, majú uvoľnenú myseľ i krídla.“ Ako sa zrodilo Petrovo fotografovanie? „Fotil som aj v minulosti, ale skôr iba turisticky. Potom som mal raz dobrý deň alebo večer, keď som spolupracoval so známym fotografom Fedorom Nemcom. Povedal, že som bol „rozfotený“ a prejavilo sa to, keď som prišiel domov. Dal som si fotoaparát na statív a odfotil som sa samospúšťou, ako vychádzam v džínsoch z bazéna. Fedorovi sa fotka páčila a nakoniec som si ju dal na zadnú stranu obalu môjho cédečka. Postupne som sa dostal k digitálnemu fotoaparátu a opantalo ma to naplno.“ Čo bolo najťažšie? „Naučiť sa reč fotoaparátu. Človek neraz zaostrí, stlačí spúšť a myslí si, aké to bude skvelé. Keď potom uvidí hotové fotky, zistí, že nestoja za nič. Musel som sa naučiť najmä to, že fotoaparát vidí veci úplne inak ako človek. Dôležité je vedieť odfotiť atmosféru svetla. Pozorovať, ako sa svetlo správa. Je oveľa krajšie ako ateliérové.“

Neprajníci tvrdili, že Peter Nagy chce pri fotografiách využiť svoje meno. „Počul som aj to, že som plejboj, ktorý už nevie, čo od rozkoše. Iní zasa vraveli, že je to opäť nejaký môj pokus o prilipšenie v kariére. Sám sa vnímam ako človek, ktorý robí to, čo potrebuje a čo chce. Som nepríjemný preto, že som viac slobodný, než si niektorí predstavujú. Necítim konvencie ako ostatní. Na druhej strane si každé ráno namalujem pred seba číslo jeden. To je počet mojich životov. Ak ich niekto má viac, nech sa páči. Žijem si tak, ako chcem. Chcel som fotiť, bavilo ma to, tak som s tým začal. Prinášalo mi to radosť. Myslím, že sa oplatí žiť pre pocity. Tie vám nikto nezoberie.“ V roku 2008 vydal Peter Nagy 150-stránkovú knihu čierno-bielych fotografií s názvom Book I. Nasledovala exkluzívna publikácia Láskové piesne. Je jedinečným pokusom spojiť viac ako dvadsaťpäťročnú skúsenosť s písaním textov a jeho lásku k umeleckej fotografii. Snivosť a častokrát aj iluzórnosť jeho fotografií v tejto publikácii podčiarkuje poézia, ktorú Peter Nagy napísal ku konkrétnym snímkam. V niektorých prípadoch však zvolil aj opačný postup, keď k textom nahraných piesní vytvoril nové fotografie, čo platí v prípade pesničiek Dočiahni ma, Bosorkine slzy či Pod vodou. „Vydaním a prezentáciou Láskových piesní končím s fotografovaním. Netreba za tým hľadať žiadnu senzáciu, jednoducho som naplnil dávny sen, ktorým bolo desať rokov fotografovanie. Opäť sa budem naplno venovať hudbe,“ uviedol Peter Nagy. Na záver pridajme jeden jeho zaujímavý citát – hudba je obchodovanie s vetrom. „Myslím si, že celý šoubiznis je obchodovanie s vetrom. Ako muzikant predávate svoj pocit. Ten sa nemusí skladovať a nehrozí, že sa pokazí. Keď je pocit zlý, tak ho niekto jednoducho odmietne. Je to pekná robota. Chvíľu je a potom nie je. Naozaj je to obchodovanie s vetrom.“

Svetozár Okrucký
Foto archív autora

SLOVENSKÍ HERCI V ČESKÝCH RELÁCIÁCH

Česká televízia z času na čas naplánuje i programy nahrávané so slovenskými hercami, a tak sme v polovici októbra mali možnosť vidieť dve zaujímavé reprízy. Išlo o rozhovory s hercami – v prvý deň s Ladislavom Chudíkom a Martinom Hubom a v druhý deň s Magdou Vášáryovou a Milanom Kňažkom. Vo svojej relácii vysielanej pod názvom „Na kus reči“ s nimi herec Miroslav Donutil hovoril o ich práci na javisku i vo filme.

Magda Vášáryová (v čase nahrávania – v r. 2002 ešte veľvyslankyňa) zakaždým poskytuje divákovi či poslucháčovi akési uvoľnenie a potešenie a aj jej partner bol veľmi vtipný, zvlášť, keď hovoril o svojej funkcii prezidentovho poradcu. Zaujalo aj jeho rozprávanie o divokom koňovi, ktorého musel krotiť kvôli nahrávaniu vo filme. M. Vášáryová nie bez humoru hovorila aj o svojich hereckých začiatkoch v divadle „Na provázku“.

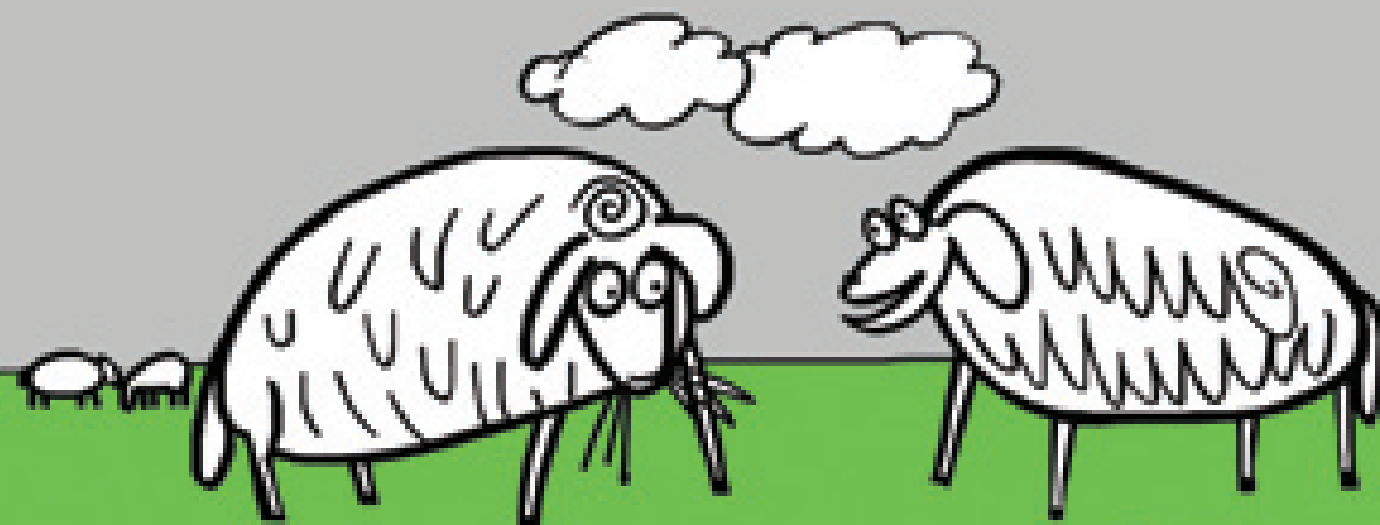
Aj druhá dvojica – L. Chudík a M. Huba bola vtipná a i dnešnému divákovi poskytovala zaujímavé, v mnohom podnetné myšlienky. M. Huba sa s istou skromnosťou vyjadroval aj o otcovi, ktorý mu už v detstve ukázal cestu, ktorou by sa mal vo svojom živote vždy uberať. L. Chudík sa v relácii sebakriticky vyjadroval o svojej „mrcha pamäti“, kvôli ktorej vraj musí na javisku mnohokrát i sám tvorivo pristupovať k textu.

Do tretice spomeňme ešte jednu reláciu – rozhlasovú, ktorú Radiožurnál vysiela pár dní pred spomínanými dvoma v dopoludňajšej hodinovke. Tiež išlo o rozhovor – so slovenským hercom, režisérom a textárom Milanom Lasicom. Na rozhlasových poslucháčov zapôsobilo najmä jeho opakované ubezpečovanie, že on sa má veľmi dobre, že je šťastný a že v živote dosiahol všetko to, čo si zaumienil. Veľmi skromne vyznievali jeho spomienky na niekdajšiu spoluprácu s kolegom Julom Satinským. Počúvať ho – v rádiu či v televízii – to zakaždým poskytuje dokonalý zážitok.

Len škoda, že i moderátorov prejav nebol taký kvalitný. Po celý čas (v oboch reláciách) hovoril prirýchlo a akoby iba s malým záujmom o to, o čom bola pred kamerou reč. A tie dve sestry – slovenské speváčky, ktoré v tom programe tiež účinkovali – si azda mohli vybrať o niečo veselšie pesničky.

Jolana Kolníková

Ilustrácia Zuzana Štancelová

A TY, NA KTOREJ VYSIELAŠ VLNE ?

Memoriál Louisa Crosa

„Memoriál Louisa Crosa je najmä o priateľstve, ktoré vzniklo medzi francúzskymi a slovenskými bojovníkmi proti fašizmu, ako aj ľuďmi, ktorí ich podporovali... Je aj o priateľstve nás všetkých, ktorí si pripomínáme ich statočnosť...“ (Jaroslav Baška, minister obrany SR pri slávnostnom otvorení 1. ročníka MLC)

Druhú septembrovú sobotu – 14. 9. 2013 sa priaznivci pešej turistiky a cykloturistiky stretli v obci Malá Čierna v Strážovských vrchoch, aby sa zúčastnili 5. ročníka Memoriálu Louisa Crosa (MLC). Podľa neoficiálnych údajov sa registrovalo vyše 150 účastníkov. Mnohí sa kvôli neskorému príchodu nestihli zaregistrovať. Podľa slov jedného z organizátorov: „Aj keď akcia začínala rozpačito po veľmi pesimistickej predpovedi počasia a varovaní pred prívalovými dažďami a nočnom a doobedňajšom vytrvalom daždi, nakoniec sa v priebehu dňa vyvinula vo veľmi pekné podujatie. Škoda, že všetci tí, ktorí prišli až okolo obeda, neprišli skôr a miestni obyvatelia neprišli už od rána. Počet účastníkov, ktorí sa oficiálne prezentovali, nedáva obraz o skutočnom počte účastníkov.“ Klasický nedeľný termín MLC bol výnimočne presunutý na sobotu kvôli paralelnému konaniu celoštátnej akcie 5. Stretnutia priaznivcov Klubu slovenských turistov (KST), ktoré sa uskutočnilo v rámci Európskeho dňa turistiky.

Uvedené akcie organizovala Sekcia pešej turistiky KST, Regionálna rada KST Žilina, KTH Javorník, KST Sokol Žilina, Žilinský samosprávny kraj, Obecný úrad Malá Čierna a ďalšie obce Rajeckej doliny, Klub priateľov Francúzska a Slovenska, 5. pluk špeciálneho určenia Jozefa Gabčíka Žilina, Klub vojenských výsadkárov Slovenskej republiky, Mediálny partner Žilinský večerník.

Medzi hosťami boli Juraj Blanár, predseda Žilinského samosprávneho kraja, Štefan Pelikán, akademický sochár a predseda Klubu priateľov Francúzska a Slovenska v Žiline, Jindřich Racek, predseda Sekcie pešej turistiky KST SR, František Hejl, spolubojovník Louisa Crosa, Marek Heinrich, podpredseda KST SR a ďalší.

Prečo práve Memoriál Louisa Crosa? Kto to bol? Musíme sa vrátiť do obdobia druhej svetovej vojny...

V marci 1943, na základe zákona zo 16. 2. 1943 o povinnej pracovnej službe (S.T.O. - Service du Travail Obligatoire), ktorý sa týkal 670 tisíc Francúzov narodených v rokoch 1920-22, bol totálne nasadený na nútené práce aj Louis Cros, narodený 20. októbra 1920 vo francúzskom meste Murat. Hoci študoval za učiteľa, deportovali ho do Wiener Neudorf na južnom predmestí Viedne, kde pracoval v továrni na výrobu leteckých motorov Flugmotoren Ostmark-Werke ako frézár. Po vystupňovaní útokov spojeneckého letectva v prvej polovici roku 1944 časť totálne nasadených Čechov a Francúzov spolu so zariadením továrne presunuli v období júl - október 1944 do Škodových závodov v Dubnici nad Váhom.

V dubnickej továrni pracovala ilegálna organizácia, ktorá začiatkom júla 1944 nadviazala spojenie so slovenským odbojovým hnutím. Po vypuknutí SNP, v prvej polovici septembra, sa podarilo niekoľkým desiatkam Francúzov ujsť. Pripojili sa k jednotke kpt. de Lannurien, ktorá bojovala v Strečnianskej úžine. Túžba Francúzov, ktorí ešte pracovali v Dubnici, zapojiť sa do protifašistického odboja, neochabla ani po potlačení SNP. V januári 1945 sa uskutočnilo viacero pokusov nadviazať styk s partizánmi. Následne v noci z 5. na 6. februára sa vydal hromadný útek 186 Francúzov, medzi ktorými bol aj Louis Cros. Pod velením Františka Hejla sa presunuli cez Lieskovec na laz Bukovec pri Valaskej Belej. Pripojili sa k partizánskej skupine Jána Žižku. Vývíjali činnosť v priestore Strážovských vrchov a Malej Fatry.

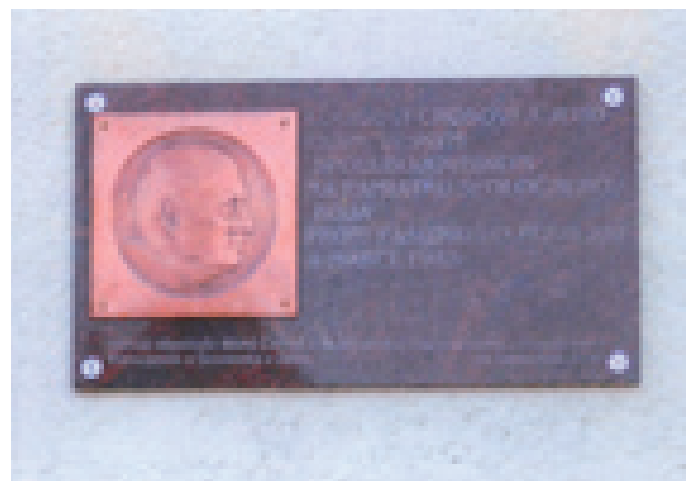
Pochodovali zasneženými horami, trpeli neustálou zimou, hladom a vyčerpaním. Presúvali sa do Čičmian, cez Klak do Kamennej Poruby, okolo Konskej cez Malú Čiernu do Bodinej. Odtiaľ museli okamžite ujsť pred vlasovcami do hôr. Po ďalšom putovaní cez Vrchteplú a Hradnú sa konečne, po 18-hodinovom pochode, zastavili v neznámej osade nad Hradnou. Tu v niekoľkých domoch bývalo natlače-

ných 30 obyvateľov. K nim pribudlo na niekoľko dní 50 partizánov. V dome, v ktorom bol ubytovaný Louis Cros, visela z povaly kolíska, v ktorej matka hojdała svoju dcérku a spievala jej pesničku - uspávanku. Aj keď nevedel, čo znamenajú slová tejto piesne, utkveli mu v pamäti na dlhé roky.

Po piatich dňoch v neznámej osade bola ďalším cieľom partizánov obec Malá Čierna. Tu mali šťastie. V dome na konci dediny, ktorý patril Líškovcom, sa dosýta najedli. Keďže starší syn – gymnazista vedel po francúzsky, strávili v družnom rozhovore dlhé hodiny. V tejto dedinke medzi kopcami našli dobrosrdečných a pohostinných ľudí, u ktorých po dlhom čase pocítili teplo domova. Takto sa zrodilo priateľstvo, ktoré pretrvalo dlhé roky. Nasledujúcu noc odišli cez Jasenové smerom na Kamennú Porubu k vybudovaným bunkrom. Louisa Crosa opustilo šťastie v prvý jarný deň roku 1945. V doline nad Kamennou Porubou ich ostreľovali vlasovci a následne ich zajali. Louis Cros pritom utrpel ľahké zranenie. Bol prevezený do väzenia v Žiline a druhý deň ho vrátili do továrne v Dubnici. Tam sa dočkal oslobodenia. Nasledovala dlhá cesta do Francúzska. Konečne, po vyše dvoch rokoch, bol 6. júna 1945 doma.

Prerhnuté kontakty so Slovenskom sa obnovili po 35 rokoch v roku 1979. Louis Cros a František Hejl s rodinami navštívili miesta, kde bojovali ako partizáni. Neobišli ani Malú Čiernu, kde sa zastavili u Líškovcov. Rodičia Líškovci a starší syn – študent už nežili. Medzi živými zostala len Emília, v tom čase malé dieťa, prímadá na to, aby si to pamätala, a syn Karol, ktorý sa stretol s Louisom Crosom cez voj-

KLUB PRIATELOV FRANCÚZSKA
A SLOVENSKA ŽILINA
OBCE MALÁ ČIERNA, BODINÁ,
VRCHTEPLÁ, SÚČOV - HRADNÁ

udefujú

PAMÄTNÝ LIST

za účasť na 2. ročníku Memoriálu Louisa Crosa
turistického podujatia pre peších a cyklistov

Malá Čierna 12. septembra 2010

nu ako 14-ročný. Karol býva v Košiciach a v tom čase bol v zahraničí. Ale spoločné stolovanie sa nezmenilo. František s manželkou prekladali a fotilo sa bez prestania. Pri odchode si Louis Cros odnášal vo vrecku zažltnuté fotografie tých, ktorých tváre už zabudol. Ich rodiny sa priatelia dodnes.

Karol Líška objasnil v roku 1986 aj záhadu neznámej osady, ktorá bola útočiskom partizánov v marci 1945. Na základe slov pesničky – uspávanky, ktoré si Louis Cros zapamätal, sa mu podarilo určiť názov osady – Smatanovský grunt, ktorá je dnes súčasťou obce Hradná. Taktiež sa podarilo zistiť totožnosť spievajúcej matky s dieťaťom.

V roku 2004 udelila obec Malá Čierna Louisovi Crosovi čestné občianstvo.

O štyri roky neskôr, 14. septembra 2008, bola odhalená medená plaketa na mramorovej doske venovaná Louisovi Crosovi a jeho francúzskym spolubojovníkom – partizánom v Rajeckej doline. Je umiestnená na budove Obecného úradu v Malej Čiernej. Autorom plakety s portrétom Louisa Crosa je akademický sochár Štefan Pelikán.

Súbežne ako sprievodná akcia sa uskutočnil nultý ročník Memoriálu Louisa Crosa (MLC). Usporiadali ju Klub priateľov Francúzska a Slovenska zo Žiliny a Múzeum SNP v Banskej Bystrici v spolupráci so starostami obcí Malá Čierna, Bodina, Vrchteplá a Súľov - Hradná.

Organizátori pripravili trasy pre peších turistov ako aj cykloturistov, ktoré viedli cez uvedené obce. Začiatok a koniec bol v obci Malá Čierna. Memoriálu sa zúčastnilo 52 registrovaných účastníkov ako aj mnoho ďalších. Registrovaní účastníci dostali pamätné korešpondenčné lístky poľnej pošty Ozbromených síl SR s pečiatkou memoriálu a občerstvenie.

Roku 2009 sme si pripomenuli 65. výročie SNP (Louis Cros sa ho už nedožil - zomrel 1. januára 2009). Pri tejto príležitosti sa 13. septembra konal 1. ročník MLC. Registrovalo sa takmer 150 účastníkov, medzi ktorými bol minister obrany SR Jaroslav Baška, Štefan Pelikán – generál vo výslužbe a ďalší. Účastníci získali okrem nádherných výhľadov na hrebeň Súľovských skál aj účastnícky list, odznak a v cieľi výborný guláš. Súčasťou akcie bola tiež slávnostná inaugurácia knihy Louisa Crosa: Paroles d'une chanson - Slová jednej piesne, ktorú preložil Karol Líška.

Druhý ročník MLC sa konal 12. septembra 2010. Registrovalo sa 115 účastníkov, z toho 95 peších, 19 na bicykli a 1 na koni.

Na 3. ročník MLC, ktorý sa konal 11. septembra 2011, sa registrovalo 178 účastníkov, z toho 126 peších turistov a 52 cykloturistov. Súčasťou boli oslavy 540. výročia prvej písomnej zmienky o obci Malá Čierna.

Štvrtý ročník MLC sa konal 11. septembra 2012. Registrovalo sa celkovo 282 účastníkov, z toho 169 peších turistov a 113 cykloturistov. Ako každý rok, usporiadatelia znovu zmenili trasy.

Šiesty ročník Memoriálu Louisa Crosa sa uskutoční v nedeľu 14. septembra 2014.

Zdroje:

Žilinský Večerník č.37, ročník XVIII, 09/09/2008.

Osobná korešpondencia p. F. Hejl, 08/08/2009.

Louis Cros. Slová jednej piesne. Preklad: Karol Líška, Heureka Evolution, s.r.o., 2012,

ISBN: 978-80-970090-5-2.

Dokumentácia z nultého ročníka MLC.

Dokumentácia z 1. ročníka MLC.

Dokumentácia z 2. ročníka MLC.

Dokumentácia z 3. ročníka MLC.

Dokumentácia zo 4. ročníka MLC - neúplná

Fotodokumentácia z 5. ročníka MLC

<https://picasaweb.google.com/109928203460873093485/20130914MLCMCierna?feat=email>

súkromné albumy

<https://plus.google.com/photos/117252053245475741668/albums/5788844578024997649>

<https://plus.google.com/photos/118034390061697070026/albums/5789082636001729441?banner=pwa>

Text a foto Pavel Virdzek

Budatínsky hrad na sútoku Váhu a Kysuce je sídlom Považského múzea

Prechádzky Slovenskom 5

V minulých číslach LISTOV sme sa prechádzali v slovenských veľhorách, potom sme navštívili niekoľko výnimočných sakrálnych stavieb. Touto časťou nášho seriálu začíname venovať pozornosť slovenským mestám, ktoré sú vďaka svojej výnimočnej architektúre a géniu loci zapísané medzi jedinečné Mestské pamiatkové rezervácie. Každú takúto návštevu zavýšime pozvánkou na niečo veľmi unikátne v danom meste. Veď každá torta má mať svoju čerešničku, no nie?! Začneme na severozápade Slovenska...

Žilina je najväčšie mesto na Považí ležiace v Žilinskej kotline na sútoku Váhu, Kysuce a Rajčianky a má veľmi výhodnú polohu. Veď sa tu stretávajú dve najvýznamnejšie železničné trate severného Slovenska a križovatka cestných trás, spájajúcich sever Európy s juhom a východ zas so západom. Krátky pohľad ponad plecia času do hlbín histórie nám hovorí, že prvé stopy osídlenia na tomto území pochádzajú z poslednej doby ľadovej, po príchode Slovanov v 5. storočí vznikli viaceré osady a samotná Žilina sa

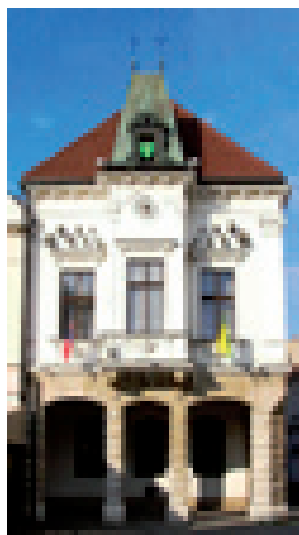
po prvý raz spomína v roku 1208. Miestni Slováci spolu s nemeckými kolonistami získali mestské privilégiá okolo roku 1290 na miestach dnešného Mariánskeho námestia. V 15. storočí bolo centrum mesta s okolitými ulicami opevnené hradbami. Prvá zmienka o Žiline ako meste je z roku 1312, prvé zachované privilégiom z roku 1321. Rozvinuli sa tu remeslá a obchod, keď Žilina dostala od kráľa Ľudovíta Veľkého právo výročného trhu. Začiatkom mája roku 1381 kráľ Ľudovít z rodu Anjou vydal Privilegium pre žilinských Slovákov – legendárne Privilegium Pro slaviss – v ktorom potvrdil ich rovnoprávnosť s Nemcami pri správe mesta. Rozkvet mesta v 16. a 17. storočí priniesol rast výroby v osemnástich cechoch, ktorý nezastavila ani cel-

ková politická situácia v krajine – vojny s Turkami a tridsaťročná vojna. Ako zemepanské sídlo si Žilina zachovala všetky práva slobodného mesta: hradby, právo voliť richtára a samosprávne orgány, patronátne právo, právo meča a viaceré hospodárske privilégiá. Roku 1691 bolo založené jezuitské gymnázium, pre architektúru mesta bola dôležitá prestavba starších gotických domov do renesančnej podoby. V 18. storočí spôsobili stavovské povstania, pobyt vojska i morová epidémia úpadok mesta. Roku 1848 to bol požiar, roku 1850 zemetrasenie, pri pobyte dobrovoľníckeho vojska roku 1849 vyhorel Budatínsky hrad. Opätovný rozvoj mesta prinieslo postavenie Košicko-Bohumínskej železnice v roku 1871, keď sa Žilina stala významným železničným uzlom. Rozmachu priemyslu a obchodu významnou mierou napomohla aj Priemyselná výstava Horného Uhorska roku 1903. Po prvej svetovej vojne sa Žilina obohatila urbanisticky a architektonicky, rástol jej význam po každej stránke. Po skončení druhej svetovej vojny na spriemyselnovanie mesta nadväzovala bytová výstavba na viacerých sídliskách. Žilina má veľké množstvo historicky cenných stavebných pamiatok, jej historické jadro bolo roku 1987 vyhlásené za Mestskú pamiatkovú rezerváciu. Súčasné významné postavenie Žiliny dokazuje štatút krajského mesta a sídla Žilinského samosprávneho kraja.

Od Závodia až do centra

Pamiatky Žiliny sú sústredené predovšetkým do historického centra, výnimkou je vzácny neskororománsky Kostol sv. Štefana z 13. storočia so zachovanými freskami Ježiša a dvanástich apoštolov v mestskej časti Závodie a Budatínsky hrad v severnej časti mesta. Mimochodom, sídli tu Považské múzeum a v ňom jedinečná expozícia drotárskeho umeleckého remesla. Jadrom mesta je takmer štvorcové Mariánske námestie, jediné na Slovensku!, po

Barokovo-secesná budova Starej radnice so zvonkohrou

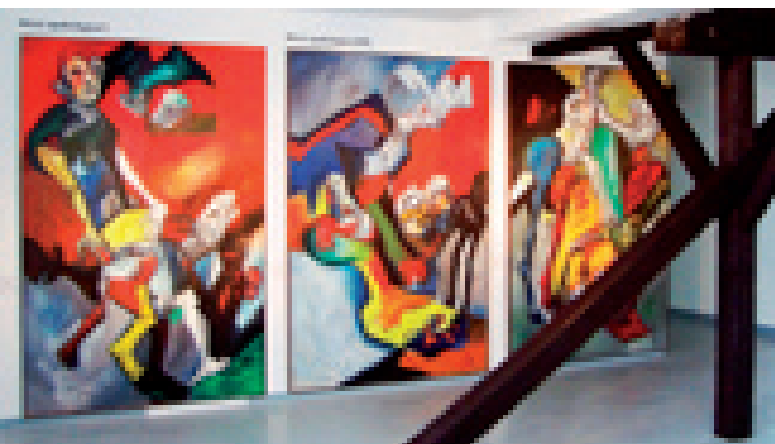

celom obvode ktorého sa zachovali arkády v prízemíach meštianskych domov. Uprostred námestia stojí Mariánsky stĺp s Immaculatou, barokovou sochou Nepoškvrnenej Panny Márie. Pozornosť si zaslúžia viaceré meštianske domy, ktorých výstavnosť súvisí so silným tretím stavom. Dominantou námestia je dvojvežový barokový Kostol sv. Pavla apoštola z roku 1750, ktorého interiér zdobí hlavný oltár s obrazom patróna kostola, dielo významného slovenského maliara Jozefa Božetecha Klemensa. Na mieste pôvodného radného domu dnes stojí reprezentačná barokovo-secesná budova Starej radnice so zvonkohrou. Mesto vlastnilo aj tzv. Panský a Mestský dom. V druhom z nich po prijatí Martinskej deklarácie roku 1918 zvolili Slovenský miestny výbor. Budova lekární s historickým názvom K zlatému orlovi slúžila svojmu účelu už v polovici 19. storočia, 4. januára 1849 pred ňou rečnili členovia prvej SNR L. Štúr a J. M. Hurban, čo pripomína pamätná tabuľa na jej priechle. K námestiu patria dve uličky, výrazná stredoveká Farská a Burianova medzierka, ktorá až do roku 1930 mala pôvodný ráz. Z 20. rokov minulého storočia pochádza významná secesná budova Grand Bio Universum, kde sa roku 1921 konala premiéra prvého hraného slovenského filmu Jánošík. Dnes tu sídli Štátny komorný orchester. V Makovického dome na rohu Horného valu a Bottovej ulice v rokoch 1894 – 1904 žil slovenský tolstojevovec Dr. Dušan Makovický. Z Farskej uličky sa po prudko klesajúcich schodoch návštevník Žiliny dostane na moderne vybudované Námestie Andreja Hlinku a z neho na hlavnú žilinskú ulicu s názvom Národná. Predtým však prejdeme popri jednej z najstarších stavieb mesta, trojloďovom gotickom farskom kostole Najsvätejšej trojice, známom aj ako farský Kostol Panny Márie, ktorého dve veže sú typickou dominantou Žiliny už od 14. storočia. Jeho dnešný vzhľad je výsledkom poslednej stavebnej úpravy z roku 1942, interiér zdobí napr. štyri cenné obrazy od J. B. Klemensa. Vedľa kostola sa zrejme nachádzal žilinský hrad, písomne doložený zo 14. a 15. storočia. Dnes tu stojí samostatná Burianova veža postavená podľa vzoru talianskych mestských zvoníc, z ktorej je dobrý výhľad na celú zachovanú stredovekú časť Žiliny. Na ulici Horný val stojí Reprezentačný dom, stavba s prvkami talianskeho neoklasicizmu. Kláštor františkánov a Kostol sv. Barbory (tzv. Františkánsky) je súčasťou kláštorného komplexu. Barokový oltár má v strede architektúry umiestnený obraz sv. Pavla od J. B. Klemensa, kostol zdobí niekoľko ďalších voľne visiacich barokových obrazov. Z viacerých architektonických skvostov mesta môžeme ešte spomenúť synagógu z roku 1933 – 1934 na rohu ulíc J. M. Hurbana a Kuzmányho, tzv. Reálku, dokončenú presne pred sto rokmi (v ktorej dnes pôsobí Vysoká škola dopravy a spojov) a moderný evanjelický kostol s farskou budovou, postavený podľa projektu významného slovenského architekta M. Harminca.

Jedinečná Hložníková expozícia

Prichádza slúbená čerešnička. Považská galéria umenia na Hlinkovom námestí prešla za posledné roky výraznou rekonštrukciou. Zbúrali komíny, vybudovali nosný systém, vybetónovali podlahy, vymenili strešnú konštrukciu a upravili povalové priestory. Oko-

Časť expozície galérie s pôsobivými Hložníkovými Apokalypsami

Detail fontány, v pozadí veže Františkánskeho kostola

loidúcich určite upúta aj iný vzhľad, okrem zmeneného obrysového profilu pribudla fialová fasáda. V jeseni roku 2009 tu sprístupnili stálu expozíciu diel poprednej osobnosti slovenského výtvarného umenia 20. storočia Vincenta Hložníka. Nazrime dnu, vždy ide o fascinujúce pohľady a fantastickú mozaiku zážitkov. Keď sa postavíte pred Hložníkovu plátna, kresby a grafiky, musíte pocítiť obrovskú silu, ktorá z nich vyžaruje. Nečudo, ich tvorca si v ťažkej dobe, v ktorej žil a tvoril, vždy udržal vysoký morálny kredit. V slovenskej kultúre predstavuje on a jeho dielo hodnoty humanistické, kresťanské a národné v tom najlepšom zmysle slova. Autorom koncepcie expozície – ktorú možno vnímať aj ako Múzeum Vincenta Hložníka – je Mgr. Milan Mazúr, zároveň riaditeľ galérie, ktorý nám povedal aj toto: „Hložník bol nesmierne skromný človek s čistou dušou, úžasný človek, výborný pedagóg, o jeho umeleckom kumšte ani nehovorím. Bol však i človek zronený, sklamaný, ale v kruhu rodiny, v prítomnosti najbližších veľmi šťastný. Po dlhých rozhovoroch s rodinou, manželkou Vincenta Hložníka pani Vierou sme spoločne s dcérou Zuzkou a zaťom Ľubom pripravovali diela, smerujúc k vytvoreniu „múzea“ v Žiline. Veď Hložník mal k tomuto mestu vrúcny vzťah... V čase prebudovávania podkrovia ma oslovila umelcová rodina s rozhodnutím darovať nám majstrovo dielo (PGU má k dispozícii takmer 800 Hložníkových diel! – pozn. I. V.) Hneď som vedel, ako využiť spomínané priestory. Keď chcete predstaviť exkluzívneho umelca, musíte to urobiť v exkluzívnom prostredí... Architektúru sme prispôbili veľkorozmerným dielam a spoločne v trojici – architekt, kurátor, dizajnér – sme urobili stálu expozíciu tak, ako ju majú možnosť vidieť návštevníci dnes...

Čo dodať na záver? Azda iba toľko, že expozícia ponúka vybranú kolekciu olejov, gvašov a tempier, ktorej cieľom je poskytnúť návštevníkovi informáciu o diele. Priamym kontaktom, ale aj prostredníctvom ďalších foriem. V galérii totiž plánujú sprievodné výstavy umelcov, ktorí vo svojej tvorbe šíria Hložníkov odkaz, veľký záujem je o autorské čítania, ktoré tiež chcú využiť spolu s ilustračnou tvorbou. Jednoducho, širokospektrálny umelec stále inšpiruje a láka... Aj zaväzuje vzťahom k Slovensku, vyjadrenom i slovami z roku 1993: „Moje korene väzia hlboko v slovenskej zemi. Vnútrotným zrakom som od narodenia vnímal krásu Slovenska. Tento vnútrotný pohľad sa premieňal na obrazy...“

(Ne)známé sibiřské železniční tratě

Krugobajkalka: pohled z vlaku na železniční trať

Mladá slovenská autorka Zuzana Zahrádková sa narodila a vyrastala v Čechách. Navštevovala české školy, jej jazykom písomného prejavu je čeština i angličtina. V súčasnosti študuje prekladateľstvo so zameraním na ruský jazyk na Masarykovej Univerzite v Brne. K jej jazykom písomného prejavu pribudne ruština. K jej plánom do budúcnosti patrí aj osvojenie si slovenčiny. Zatiaľ nám prináša príspevky o svojich cestách po Rusku v češtine. Ich preklad do slovenčiny je pre nás v redakcii výzvou, pretože autorkin štýl je svieži, výrazovo bohatý. Len času je nateraz málo, a tak predkladáme jej zaujímavý príspevok v origináli. Veď čeština a slovenčina sú jazyky blízke, nádherné fotografie nás prenású do ďalekého neznáma a dovidia nám zabudnúť na sivé novembrové dni.

A si jsem doposud nepotkala člověka, který by neznal Transsibiřskou magistrálu, železnici protínající téměř celý euroasijský kontinent ze západu na východ. Tato železniční trať je skloňována snad ve všech průvodech, člancích o Rusku a Sibiři. Bajkal a Transsibiřská magistrála, sibiřské ikony. Ačkoliv je Transsibiřská magistrála veledůležitá sibiřská železnice, není rozhodně jediná. Kromě ní a malých lokálních „železniček“ najdeme za Uralem ještě několik významných a zajímavých železničních tratí. Bajkalsko-Amurskou magistrálu, která projíždí Severobajkalskem a vede dále paralelně s magistrálou Transsibiřskou, jen je od ní vzdálená pár set kilometrů. Krugobajkalskou železnici, jejíž úsek Kultuk-Port Bajkal je mimo jiné využíván pro turistické účely. Poslední železnici je nikdy nedostavěná a tudíž nezprovozněná Transpolární magistrála, tzv. Mrtvá trať, jejíž zrezavělé zbytky se povalují v oblastech trvale zmrzlé půdy, v drsných podmínkách polární oblasti severní Sibiře. Že jste o těchto tratích nikdy neslyšeli? Nebo slyšeli, ale moc o nich nevíte? Pak věřím, že po přečtení tohoto článku se to změní.

Osvojení Sibiře a počátky výstavby železničních tras za Uralem

Sibiř byla po dlouhá staletí zcela neobjevena a neprozkoumána. Až v 80. letech 16. století přišel Timofejevič Jermak a s ním nastal výrazný moment v dějinách carského Ruska. Kozáckému atamanovi Jermakovi se v r. 1582 podařilo dobýt Sibiř, když na příkaz Ivana IV. Hrozného Jermak porazil sibiřského chána Kučuma. Tehdy padlo Sibiřské chanství a bylo připojeno k Ruskému státu. Započala expanze ruské moci na východ. Výraznou osobou v procesu osvojování Sibiře se pak stal kozák Ivan Moskvitin, jenž v r. 1639 dosáhl pobřeží Ochotského moře. Přicházeli další a další průzkumníci, jako např. Kopylov, Pojarkov, Chabarov; v pol. 17. sto-

letí bylo objeveno Zabajkalí. Na nově objevených místech vznikaly vojenské osady, které se postupně rozrůstaly ve města, docházelo k osídlování Sibiře a Dálného východu. Rozvíjelo se zemědělství. Za vlády Petra I. započal vědecký výzkum Východní Sibiře i Dálného východu, rozvíjel se průmysl. Ruský stát si začal uvědomovat, že nově vznikající města jsou strategicky důležitá místa, Chabarovsk a Vladivostok se pomalu stávaly důležitými městy ve vodní dopravě. Muselo dojít k propojení větších měst a zároveň je spojit s rozhodovacími centry v „Evropě“, a proto v r. 1887 panovník Alexandr III. rozhodl: bude se stavět Transsibiřská magistrála, tehdy zvaná Sibiřská železnice.

Sibiřská železnice, neboli Transsibiřská magistrála

Stavba Sibiřské železnice byla započata čtyři roky po vydání nařízení Alexandrem III. V r. 1891 byl položen základní kámen Vladivostockého nádraží a začalo se stavět z Vladivostoku směrem na západ. O rok později byla posvěcena stavba z Čeljabinsku na východ. Původní projekt Sibiřské železnice (později přejmenované na dnešní Transsibiřskou magistrálu, neboli Transsib) byl právě plánován z Čeljabinsku do Vladivostoku, dnes už se ani přes Čeljabinsk nejezdí. K následnému propojení Sibiře s Moskvou a Petrohradem došlo později.

Železnici stavěli v šesti etapách necelých 25 let. V r. 1894 dorazil první vlak do Omsku, v r. 1895 do Novosibirsku (tehdy Krivoščekova před Obem), dále do Krasnojarsku a 16. srpna 1898 vítali první vlak i v Irkutsku. Na konci téhož roku byla vystavěna železnice do Portu Bajkal, kde byl provoz na Transsibu na dalších 6 let. Mezitím, v r. 1896, v Zabajkalském kraji bojovali se záplavami, které zničily téměř všechny připravené násypy, následně přišlo obdo-

Mapa Krugobajkalské železnice z roku 1906
(zdroj: <http://savok.name/482-bam.html>)

Pomník Alexandra III. v Irkutsku

bí sucha a zhoubné nemoci, a tak se stavba úseku v této oblasti protáhla do r. 1900. Na východě se stavba dařila, v r. 1899 vyjel první vlak z Vladivostoku do Chabarovsku a ujel tak 766 km. V Chabarovsku se ale muselo čekat, až bude přemostěna široká řeka Amur a železnice bude spojena s Amurskou železnicí vedoucí z Kuengy do Chabarovsku. V roce 1907 se rozjely stavební práce a pokračovaly až do r. 1916, kdy byla postavena poslední část Transsibu, most přes řeku Amur – Chabarovský most, také často nazývaný Amurský zázrak. Dnes je tento most dvoupodlažní, dole jezdí vlaky, nahoře automobily. Měří přes 2,5 km a Rusko se jím pyšní natolik, že ho umístilo na bankovku v hodnotě 5 000 rublů.

Díky výstavbě Sibiřské železnice se Sibiř mohla těšit výrazným nárůstem obyvatelstva. Od roku 1906 se osídlení Sibiře zvyšovalo o půl milionu lidí ročně. Podél celé trasy vznikala města, vesnice, osady. Vznikala nová místa pro život ruských občanů a i pro rozvoj ruské ekonomiky. Železniční doprava začala výrazně ovlivňovat mořskou dopravu (a už to tak i zůstalo), však po dostavění a plném zprovoznění Sibiřské železnice (spolu s Čínskou východní železnicí) se Vladivostok stal vstupními dveřmi do Tichého oceánu.

Na trase Transsibu vznikaly architektonické skvosty v podobě nádražních budov – ve velkých městech se stavěly kamenné budovy, v menších městech budovy dřevěné. Dodnes se mnohé nádražní budovy, např. ve Sljudjance, Novosibirsku či Irkutsku, těší zájmu architektů i hledáčkům cestovatelských fotoaparátů. Stavba transsibiřské trati byla a nejspíš vždy bude jedinečným projektem ruského železničního stavitelství. Proto jí věnujme ještě několik nej... a pár zajímavostí:

- Transsibiřská magistrála je nejdelší železnice na planetě, protíná celý euroasijský kontinent. Od Jaroslavského nádraží (Moskva) do Vladivostockého nádraží (Vladivostok) měří 9288,2 km. Překonává 7 časových pásem.
- Projíždí 87 městy, přejíždí 16 řek (nejširší z nich je řeka Amur).
- 207 km jede podél Bajkalu a lemuje 39 km Amurského zálivu.
- Nejsevernější bod na Transsibu: zastávka Mogoča, v zimě zde bylo naměřeno až minus 62 °C.
- Nejvyšší bod na Transsibu: 1040 m n.m. (v Zabajkalském kraji).
- Největší nádražní budova: Novosibirsk (z r. 1940).

Stavba Bajkalsko-Amurské železnice

- Jediná nádražní budova z mramoru: Sljudjanka.
- Nejvyšší uměle vytvořený násep: 34 m (u Krasnojarsku).
- Každý rok se postavilo cca 670 km tratě.
- Náklady na stavbu: 936 mld rublů.
- Na počest výstavby Transsibu byly postaveny jen tři sochy panovníka, jenž realizoval myšlenku výstavby transsibiřské železniční tratě, Alexandra III. Sochy stojí v Petrohradu, Moskvě a v Irkutsku (30. 8. 1908).

Krugobajkalská železnice

Již dříve jsem se zmínila, že v roce 1898 byla postavena železniční trať vedoucí z Irkutsku do Portu Bajkal. Měřila 68 km a kopírovala tok řeky Angary až k jejímu samotnému ústí. Přestože tato železnice zmizela, když po postavení Irkutské přehrady (1956) stoupila hladina Angary a zatopila levý břeh Angary, Port Bajkal zůstal dodnes. Tehdy z tohoto bodu začala výstavba Krugobajkalské železnice, tzv. Krugobajkalky. Z Portu Bajkal v r. 1902 započaly stavební práce železniční tratě lemující jižní břeh jezera Bajkal. Dříve bylo jako Krugobajkalka označován celý úsek železnice z Portu Bajkal do stanice Mysovaja (tedy opravdu železniční trať vedoucí kolem jižního cípu Bajkalu dále podél východního pobřeží), dnes však je Krugobajkalka chápána jako historický úsek dlouhý 84 km z Portu Bajkal do Kultuku, dále úsek vedoucí ze Sljudjanky a s pokračováním na východ náleží už k Transsibiřské magistrále.

Jak uvádí Sergej Volkov ve své publikaci Průvodce a minienyklopedie Po Bajkale, „výstavba západní části Krugobajkalky (dnes tedy historické trasy Krugobajkalky) neměla v ruském stavitelství železnic obdoby. Na celém území tratě se táhly strmé příkré skalisté břehy, padající do jezera hluboko pod hladinu.“ A můžu vás ujistit, že pokud tudy projíždíte, tůkáte si na čelo a říkáte si, že je přeci zcela nemožné a bláznivé na takovém místě cokoliv postavit, natož pak železnici! Další zajímavostí je mechanismus zásobování stavby materiálem, které bylo velice nákladné a složité. Vše, kromě kamení a dřeva, bylo zapotřebí dovážet (včetně písku!). Co mohli, to dovezli z irkutského směru, co nemohli, to potřebovali přivézt z východu. Proto museli využít jezero Bajkal a vytvořili tak dočasně dopravní spojení s protějším břehem. 170 km dlouhou trasu představovala v létě lodní přeprava a v zimě byly nataženy koleje přes zamrzlý Bajkal do st. Tanchoj, odtud se přivážel materiál a zároveň se tam navazovalo na Transsibiřskou magistrálu. Pro představu nákladné výstavby zde uvedu dvě čísla: 1 kilometr Trans-

sibu vyšlo ruské imperium na 93 000 RUB, 1 km Krugobajkalky stálo 130 000 RUB.

Dnešní Krugobajkalka je využívána především pro turistické účely, také se po ní dopravují místní obyvatelé. Každoročně přijíždějí turisté ze zahraničí i z Ruska, aby se projeli vlakem po břehu Bajkalu, a pokud mají štěstí, na druhém břehu se jim otevírá pohled na zasněžené vrcholky Chamar Dabanu. Po cestě vlakem uvidí 424 inženýrských staveb – podpůrných zdí, zděných galerií, 39 tunelů (nejdelší z nich měří 778,4 m). Po trati se můžete projet s cestovní kanceláří (exkurze Krugobajkalským expresem) či soukromě mašinkou (dříve nazývanou Motaňa), která spojuje s civilizací několik osad na této staré trati. Také se můžete po kolejích projít pěšky a tehdy vám je zaručen překrásný výhled na skalisté útesy, širý Bajkal spojený s atmosférou počátků 20. století. Můžete nasávat energii tohoto zvláštního místa a třeba přemýšlet, kde se asi nachází Kolčakovo zlato...

BAM – „Brežněv Abmanývajet Molodjož“

Takto parodovali v 70. letech název druhé velké sibiřské železnice, který zní Bajkalsko-Amurská magistrála (BAM). Dlouhá léta složité geologické a klimatické surové podmínky odrazovaly od stavby železnice, která by nějak spojila sever Bajkalu s okolím. Až v 60. letech 20. st. vedoucí orgány SSSR rozhodly o stavbě BAMu a v dubnu 1972 se začalo stavět. Stavbu začali v Tajšentu, kudy také projíždí Transsib, a skončili ve Vladivostoku v roce 1989. Tehdy byla postavena hlavní linie, avšak pak se dostavovaly (a ještě dostavují) další přiléhající tratě.

Stavbu zajišťovali především studenti, kteří hromadně přijížděli a několik měsíců si vydělávali slušné peníze. Podle vyprávění jednoho Rusa, Genadije, který dnes pracuje jako rybář na poloostrově Svätý Nos, na BAMu si studenti přišli na velice dobré peníze. Na severu Bajkalu přeci jen byl s prací problém. Díky sovětské propagandě výstavby BAMu a lákání mladých lidí na práci v nelidských a složitých podmínkách si BAM vysloužil protestní názvy jako „Brežněv Abmanývajet Molodjož“ (Brežněv obelhává mládež) či „Bezdeľnikov Atpugivajet Magistral“ (Nepracující odrazuje magistrála). Jestliže Transsib vede jen zčásti hornatým územím, BAM téměř celý vede přes hory – celkem projíždí sedmi horskými systémy. Projíždí 11 velkými řekami a nachází se v aktivní seismické oblasti. Pracovat na stavbě tedy rozhodně nebyl žádný med. Na trase bylo vytvořeno celkem 8 tunelů, z toho jeden je nejdelší tunel v Rusku, Severomujský tunel o délce 15,3 km. Tento tunel byl dostavěn a otevřen v prosinci 2003. Ani rok 2003 není konečný, zdá se tedy, že BAM je ještě živý organismus, který se bude rozrůstat. V blízké budoucnosti se pomocí BAMu plánuje spojení pevniny s ostrovem Sachalin. Je možné, že se opět na brigádu přihlásí studenti?

Mrtvá trať

O stavbě železnice na Sibiři se mi nepíše lehce. Před očima se mi neustále promítají obrázky zamrzlé Sibiře, hlubokých lesů, ze kterých člověk v noci ve vlaku až mrazí. Absolutní tma, vzpomínky na těžce pracující lidi v nekřesťanských podmínkách ve vás vyvolávají hrůzu. Tehdejší neúprosný pracovní režim Sovětského svazu vás štve a vyvolává ve vás lítost. Tím spíš, když víte, že ne všechny stavby železnic byly úspěšné. To je případ tzv. Mrtvé trati, kterou chtěl postavit Stalin. Měla to být Transpolární magistrála, měla spojit Salechard a Igarku, osadu za polárním kruhem na severní Sibiři. V letech 1947 – 1953 vězňové z gulagů pracovali na projektu, který neměl smysl a který samozřejmě nevyšel, kvůli absolutně nevhod-

Pohled z vlaku na trase Transsibiřské magistrály (směr Vladivostok - Irkutsk)

Nádražní budova obložená mramorem (Sjudjanka)

ným podmínkám pro výstavbu čehokoliv. Trvale zmrzlá půda, mráz, nezkušení dělníci, teror, strach. Dnes v hluboké zamrzlé tajze kdesi na severu leží kusy železnice, pracovních strojů, trosky. A s nimi i vzpomínky na neúspěch v železničním ruském stavitelství.

Pozvání na cestu dlouhou téměř 5000 km

Abych nekončila tak negativně, tak na závěr dodám, že vlak je pro Sibiřany nutností. Ne všichni si mohou dovolit drahou letenku např. z Irkutsku do Vladivostoku. Při návštěvě Sibiře by každý měl okusit místní vlaky, ve kterých cestování získává nový rozměr. Nikde jinde nezažijete cestu pustou krajinou, kde několik hodin za okny nevidíte živou duši, přitom strávíte 3 dny ve vlaku a neopustíte zemi, po které cestujete. Příště se na takovou cestu vydáme. Zvu vás na cestu do Vladivostoku, kterou jsem podnikla v lednu 2013...

Text a foto Zuzana Zahradková

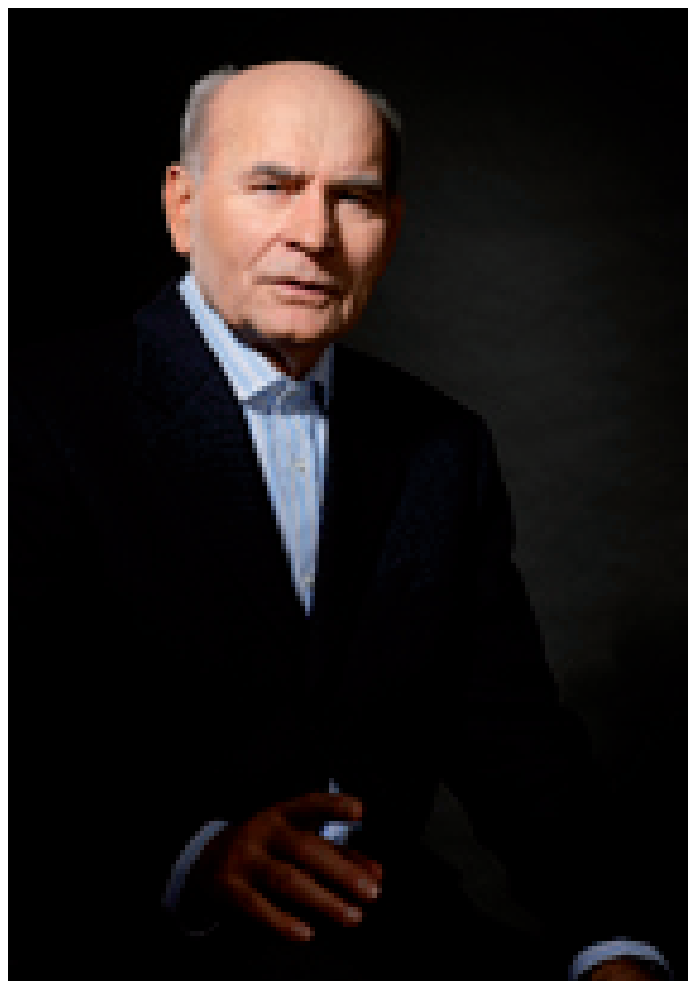
65. výročie založenia folklórneho súboru Lúčnica

Lúčnica - rozkvitnutá lúka,

Toto všetko vraj môže vyjadrovať zvukomalebné slovenské slovo lúčnica. Ale už 65 rokov poznáme pod týmto pojmom predovšetkým svetoznámy slovenský umelecký súbor. Dá sa povedať, že spája v sebe všetky spomínané významy: spev, hudbu a tanec, v podaní temperamentných tanečníc a tanečníkov, v krojoch, pripomínajúcich rozkvitnutú lúku.

Aj keď sa za dátum vzniku Lúčnice považuje máj 1948, pretože vtedy vystúpil súbor po prvý raz verejne, na pozvanie prof. Karola Plicku, na Medzinárodnej poľnohospodárskej výstave v Prahe, história siaha hlbšie, až do slovenského ženského spolku Živena (založená 1869 v Martine). V rámci Živeny pôsobila už pred 2. svetovou vojnou spevácko-tanečná (národopisná) družina, ktorá sa neskôr pretransformovala na Národopisnú skupinu Živeny. Vo svojej činnosti pokračovali jej členky aj v rokoch po oslobodení, po príchode na vysoké školy do Bratislavy. Tanečnú zložku viedla Oľga Chodáková, speváčku Luba Pavlovičová-Baková – okrem iného autorka názvu Lúčnica. Postupne sa spojili s tanečníkmi, tzv. „odzemkármi“, ktorých viedol Juraj Kubánka (neskorší spoluzakladateľ a choreograf SLUKu, profesionálneho Slovenského ľudového umeleckého kolektívu), aj s ďalšími spevákmi a hudobníkmi-vysokoškólakmi z celého Slovenska. Zo svojich regiónov si do hlavného mesta priniesli nielen ľudové tradície, ale mnohí aj praktické skúsenosti z miestnych folklórnych súborov. Na známych bratislavských vysokoškolských internátoch Lafranconi, „Nešporáku“ a v Horskom parku sa spievalo, hralo a tancovalo. Vo svojich spomienkach opisujú zakladatelia nadšenie, ktoré najmä medzi mladými ľuďmi krátko po vojne vládlo. Preto im nepadlo zaťažko počas výstavby Trate mládeže (železničná trať Hronská Dúbrava-Banská Štiavnica v náročnom horskom teréne bola postavená brigádnicmi v rokoch 1948-49 mladými ľuďmi, prevažne vysokoškólakmi) po „sichté“ ešte nacvičovať alebo vystupovať pre rovesníkov či pre okolité obce a fabriky. Nadšenie ich neopustilo ani v ďalších rokoch, takže sa popri štúdiu ďalej venovali aj práci v súbore. Medzi mnohých, ktorí boli pri samých začiatkoch, patrili okrem už spomínaných mien aj dr. Juraj Králik (od r. 1949 vedúci súboru) a prof. Štefan Nosál (nar. 1927), od r. 1951 až dodnes umelecký šéf a hlavný choreograf Lúčnice.

*Umelecký vedúci Lúčnice prof. Štefan Nosál
Foto Vladimír Yurkovič*

Polka Foto Peter Brenkus

pieseň, či tancujúca víla?

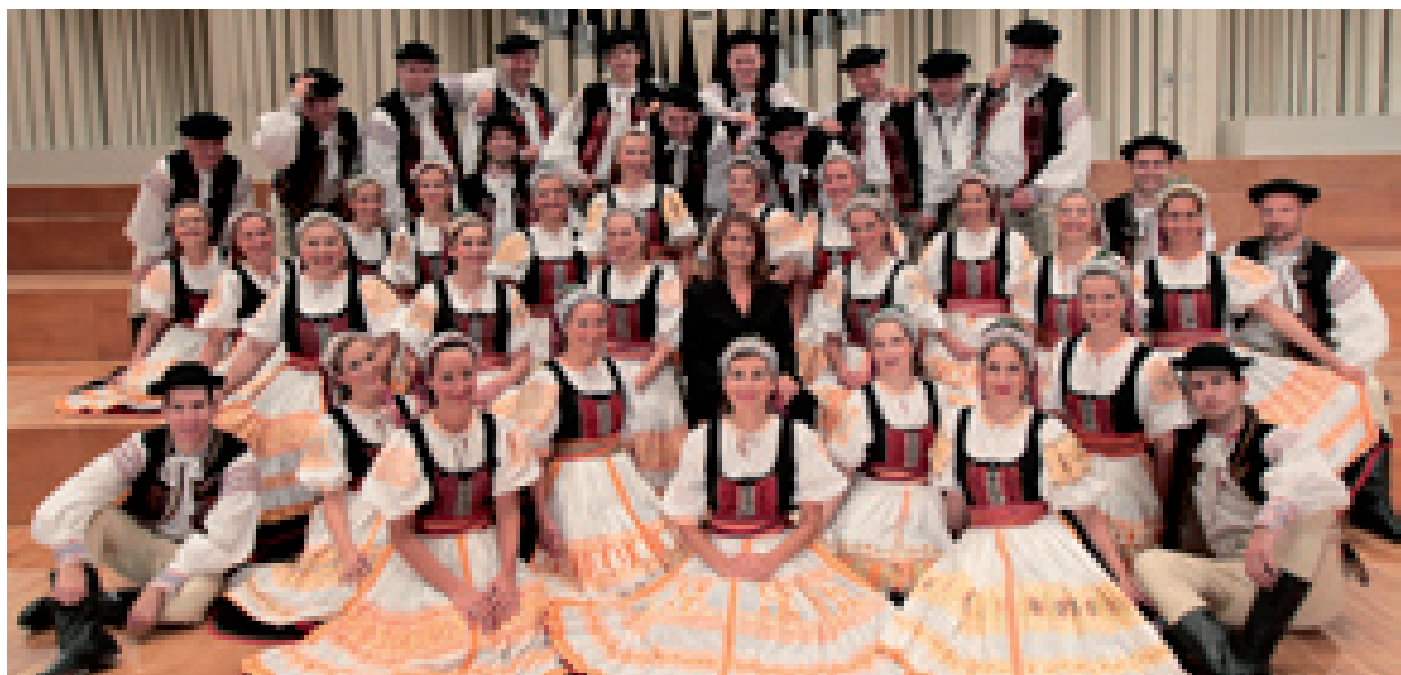
S Lúčnicou krátko po jej vzniku začali spolupracovať najvýznamnejší slovenskí hudobní skladatelia: Alexander Moyzes, Ján Cikker, Tibor Andrašovan, Bartolomej Urbanec, Zdenko Mikula, Ladislav Burlas a ďalší, ktorí upravovali slovenské ľudové piesne a komponovali hudbu pre celovečerné programy.

Práca v Lúčnici ale nebol „len“ spev, hudba a tanec, ale aj výskum, zbieranie a zaznamenávanie autentického folklóru po celom Slovensku, poznávanie zvykov a krojov. Mimochodom, dodnes sa každý vyrába ručne. Je, samozrejme, prispôsobený tancu a pohybu, ale zachováva si prvky typické pre ten ktorý kraj.

Spevácky zbor súboru Lúčnica s dirigentkou Elenou Matúšovou
Foto Ctibor Bachratý

Súbor od svojich začiatkov reprezentoval Slovensko, resp. Česko-slovensko v zahraničí. Chodil na populárne a zároveň ostro sledované Svetové festivaly mládeže, na medzinárodné súťaže a prehliadky, na krátkodobé aj dlhodobé zájazdy. Najdlhší, vyše pol roka trvajúci bol zájazd do Južnej Ameriky v r. 1956. Zatiaľ posledný dlhodobjší (vyše 6 týždňov) bol zájazd do Japonska v r. 2012.

Dnes je Lúčnica, ako hovorí jej riaditeľ Marián Turner, „polo-profesionálnym súborom s 15-timi stálymi zamestnancami na plný úväzok, kým ostatní sú odmeňovaní od priameho výkonu, prípadne sú amatéri“, ale hneď zdôrazňuje, že: „výkonmi sú všetci profesionáli“. A čím si Lúčnica získava takú popularitu doma i vo svete, a popredné umiestnenia na medzinárodných podujatiach? Marián

Lod' Lavoisier, na ktorej cestovali Lúčničiarci v r. 1965 na zájazd do Južnej Ameriky (archív Š. Nosála)

Turner: „Nadšením a entuziazmom, ale aj vysokou umeleckou kvalitou. Máme šancu zaujať práve tým jedinečným, čo nemajú nikde inde na svete. Štefan Nosál ako umelecký vedúci a choreograf dokázal našu ľudovú kultúru, i keď v štylizovanej podobe, dostať na svetové javiská a operné scény, kde ešte nijaký slovenský umelec nevystupoval a to je vzácné.“

Keď máte možnosť začítať sa do spomienok pamätníkov, dozviete sa okrem iného aj to, že od začiatku sa viedli medzi tvorcami diskusie o tom, do akej miery má ísť o štylizáciu pôvodného folklóru. Marián Turner: „Štylizácia je plus vtedy, ak spracováva tradície tak, aby pôvodné ľudové umenie bolo komunikatívne a niečo v ľuďoch zanechalo. Štylizácia s úctou k tradícii.“ To isté platí aj o krojoch. Tak ako sú pestré kroje, sú rozmanité aj spevy a tance. Pripomeňme si známe slovenské úslovie: čo za výšok zájdeš, inú pieseň nájdeš. Táto rôznorodosť sa prejavuje aj v programe súboru. Pokračuje

Na zájazde v Južnej Amerike (archív Š. Nosála)

Marián Turner: „Najmenej ovplyvnené cudzími prvkami, v najčistejšej forme sú piesne a tance na strednom Slovensku, odzomok, zbojnícke tance. Tance na západnom Slovensku sú pomalšie, piesne najmä na moravsko-slovenskom pomedzí sa vyznačujú melodicnosťou a melanchóliou. A východné Slovensko, to je temperament, čardáše, polka, ale raz taká rýchla ako česká.“

Lúčnica, to je mladosť a krása. O krásnych Lúčničiarokach sa nielen hovorí, ale aj spieva. Na prvý pohľad vidno, že dievčatá sa na seba podobajú. Predsedom výberovej poroty je umelecký šéf, choreograf Štefan Nosál. Pokračuje Marián Turner: „Pán profesor vyberá typy, ktoré potrebuje do jednotlivých choreografií, rovnako medzi dievčatami i chlapcami. A môžem povedať, že ženy ukazuje v tej najkrajšej podobe.“

Súbor má tri zložky: tanečnú, spevácku a hudobnú. Orchester (Zlaté husle) je zložený z vynikajúcich profesionálnych hudobníkov a pracuje pod vedením huslistu Martina Sleziaaka,

Prvým dirigentom Speváckeho zboru súboru Lúčnica bol Štefan Klimo, v súčasnosti drží taktovku v ruke Elena Matušová. Zbor už rad rokov pôsobí ako samostatné hudobné teleso. Samostatne koncertuje, zúčastňuje sa najvýznamnejších svetových speváckych súťaží. Jeho repertoár netvorí výlučne úpravy ľudových piesní od známych slovenských skladateľov, ale rozmanitá zborová literatúra, klasická aj súčasná hudba. Zatiaľ posledným úspechom je víťazstvo na festivale v Sankt Peterburgu v r. 2012. Elena Matušová vedie aj menšiu dievčenskú spevácku skupinu, „spevule“, ako ich volá, ktorá sprevádza tanečníkov priamo na javisku.

V Lúčnici sa počas 65 rokov vystriedalo vyše 2000 ľudí. Aj naďalej ju tvoria predovšetkým vysokoškooláci, ale aj absolventi a ďalší zaniatí mladí ľudia. Je pozoruhodné, že súbor nikdy nemal a dodnes nemá vlastnú sálu. Celé roky skúšal v telocvični základnej školy v centre Bratislavy, dnes v skúšobni baletu historickej budovy SND.

Ktovie, či zakladatelia súboru predpokladali, že nadšenie a tvorivosť vydrží Lúčničiarom viac ako polstoročie. Na šťastie vydržalo - na radosť všetkých milovníkov slovenského folklóru. Presvedčiť sa o tom mohli aj v tomto jubilejnom, 65. roku. Lúčnica výročie oslávila vystúpeniami po celom Slovensku s novým programom Obrazy z minulosti.

Neurofyziológia hľadá boha

II. časť

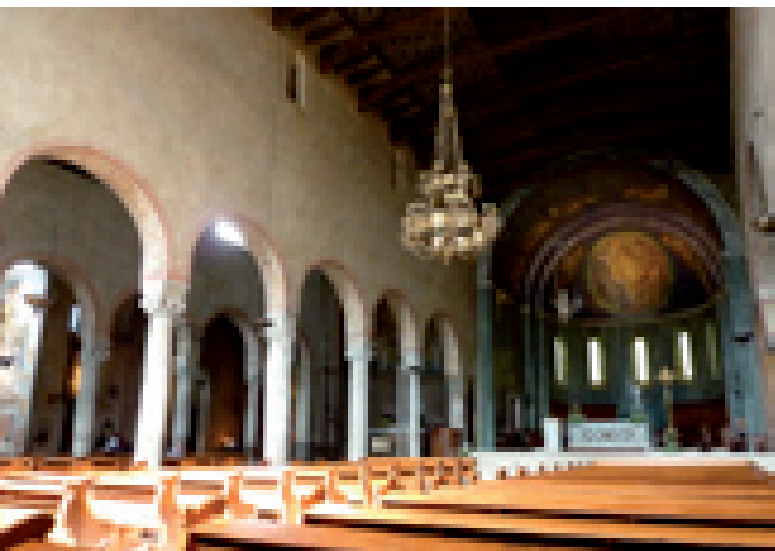

Notre Dame, Paríž

„Vedci našli boha v rôznych častiach ľudského mozgu“

Vráťme sa ale naspäť k „dobrej zvesti“. Naša dlhá cesta sa blíži ku koncu. Boh, ako hlása nadpis článku, existuje a vďaka neurofyziológom už poznáme „miesto jeho dlhodobého pobytu“. I keď, ak si prečítame celý článok, zdá sa, že by sme mali byť vo svojich očakávaniach skromnejší. „Bohužiaľ“ tu ide o značný posun v interpretácii autora tohto popularizačného článku. Ten sa rozhodol v záujme zjednodušenia náročného a prepracovaného výskumu (verme, že z altruistických dôvodov, aby daný výskum zviditeľnil pre širokú verejnosť) hovoriť o hľadaní a definitívnom nájdení *boha*. V skutočnosti sa vedci (ako sa aj v článku ďalej dočítame, možno úspešne) „snažili nájsť mozgové centrum náboženskosti človeka“. Aby sme viac nenapínali čitateľa; „*ľudská spiritualita a náboženskosť (podľa autorov) súvisí so zníženou aktivitou pravej strany mozgového temenného laloku a čiastočne súvisí s funkciou čelného laloku*“.

Vnútrojšok kostola v Terste

Ako na to ale vedci z Missouri prišli? Skúmali pacientov s traumatickým poranením mozgu v oblasti pravej časti temenného laloku a zisťovali, ako títo pacienti vnímajú duchovný rozmer života. Predpokladá sa totiž, že v tejto časti mozgu sa nachádza „egoistické centrum“, ktoré má na svedomí „zaoberanie sa sebou samým a vlastným ja“. Poškodenie tohto centra má za následok nesebecké jednanie. Tak sa znovu na základe choroby, alebo v tomto prípade na ľuďoch s poranením mozgu, skúma ľudská spiritualita. Pritom sa náboženstvo nadto ešte redukuje na nesebecké jednanie a prístup k ostatným ľuďom, kde znovu zaznieva chápanie náboženstva ako mravného výkonu a garanta morálky. Pochopiteľne cez prizmu kresťanskej morálky a morálneho jednania (alebo budhistickej, ktorá je už historicky chápaná ako príbuzná kresťanskej). Čo sa ukazuje na zrovnávaní mozgovej aktivity pacientov s traumatickým poranením práve s františkánskymi mníškami a budhistickými mníchmi, ktoré podľa autorov dokázalo, že „*i zdraví ľudia sú schopní umelo potlačiť funkcie pravej časti mozgu*“. Keď to zhrnieme; náboženskosť podľa tohto výskumu vychádza vlastne z nenormálneho fungovania ľudského mozgu, buďto následkom poranenia, alebo umelým potlačovaním časti jeho činnosti, ktoré má za následok nesebecké jednanie človeka, smerujúce k sebaobetovaniu a „*zvýšenú tendenciu obracať sa k vyššej moci*“. (I keď práve v prípade budhistických mníchov môže nastať drobný problém už len v tom, že sa s najväčšou pravdepodobnosťou k žiadnej „vyššej moci“ obracať nebudú. Síce značne zjednodušujeme, ale vo väčšine budhistických smerov a učení sa človek práve nabáda k tomu, aby neveril v božstvá ako súčasť preludu, ktorým je svet, v ktorom človek žije. Preto sa aj niekedy chápe budhizmus skôr ako smer filozofický než náboženský.)

Druhým centrom náboženskosti je potom čelný lalok, pretože ako si profesor Johnstone (vedúci projektu) všimol, náboženskosť má aj praktickú rovinu, ako je praktikovanie náboženských rituálov, návšteva kostolov atď.. Za praktickú a rozhodovacia činnosť (okrem iného) je potom zodpovedný práve čelný lalok, takže tu je aj možnosť sledovať mozgovú „náboženskú aktivitu“.

Záverom teda profesor Johnsen dodáva, že „*duchovný svet človeka je tak pravdepodobne spojený s rôznymi časťami mozgu*“. Zdá sa, že naša cesta hľadania boha a náboženskosti predsa len nebude

Chrám Krista Spasiteľa, Moskva

úplne na konci. Tak ako v tomto prípade, pokiaľ budú rozširovať neurofyziológovia svoju definíciu a chápanie náboženskosti, budú objavovať aj ďalšie a ďalšie centrá ľudského mozgu, ktoré sa zapájajú pri náboženských prejavoch človeka. Kedy sa môžeme odvážiť prorokovať, že časom možno bude vedecky dokázané, že tak ako u všetkých komplexných duševných aktivít človeka bude možné sledovať, i keď možno v rôznych mierach a časovom rozložení, aktivitu celého ľudského mozgu (alebo aspoň jeho väčšej časti). Definícia daného problému, zdá sa, definitívne určuje výsledok bádania.

Dodatok – appendix

Pár viet na záver. Tento výskum poukazuje hneď na niekoľko zaujímavých prvkov. Hneď na úvod na moment, ktorý je možné sledovať obecné v dnešnej dobe pri skúmaní ľudského života. Teda „biologizáciu“ – alebo hľadanie vysvetlení a nachádzanie vysvetlení kultúrnych javov na základe doslovného chápania človeka ako (špecifického) druhu zvierat. To samo ale nemusí byť rozhodne na škodu alebo sa nemusí považovať za nezaujímavý a neplodný prístup. Problém nastáva v tom, že sa to deje v doslovnom slova zmysle, pretože človek, i keď ako zvierat medzi zvieratami, vzhľadom na zložitú štruktúru spoločenského života, alebo toho, čo nazývame kultúrou, nemôže byť (tak ako nakoniec ani väčšina zvierat) redukovaný iba na svoju biologickú existenciu na svete. Preto, síce do určitej miery jednoducho a jednoznačne vyjadrované údaje a fakty, vychádzajúce zo skúmania, v tomto prípade čisto duchovnej (duševnej) časti ľudského života, odpovedajú nároku vedeckosti – axióma, hypotéza, overenie, potvrdenie/vyvrátenie hypotézy, (záver) – minimálne ale už z tejto svojej podstaty redukujú záver. I keď potom prijmeme základnú axiómu, že myslenie a duševné pochody sú iba „pracou mozgu“, (ktorý býva v súčasnosti definovaný predovšetkým ako elektro-chemický proces), tak sa tak či tak „nedostaneme“ k ničomu inému, než k tomu, že sa myslenie a duševno-duchovné prejavy v mozgu prejavujú a je možné ich sledovať a tým aj popisovať (teda tieto prejavy – napríklad na grafoch EEG, na zobrazeniach magnetickej rezonancie atď.). Tak je možné aj sledovať, že nejaké konkrétne časti mozgu sa zapojujú pri nejakých problémoch, ktoré rieši, ale tieto metódy sa zatiaľ nemôžu priblížiť k tomu, „čo sa vlastne konkrétne odohráva a čo človek vlastne myslí“. Takže to, k čomu

dospieva, je nakoniec kvantitatívne vyjadrenie kvalitatívneho problému. Nakoniec sa nadto odohráva celý výskum na základe definície (i keď pravdepodobne nie explicitne vyjadrenej), ktorá stavia na poňatí náboženstva ako niečoho ne-normálneho, ako na chorobe alebo poruche „normálneho fungovania mozgu“ človeka, kedy je táto „normálnosť“ definovaná na kultúrno-historických základoch (a tak nutne nemôže byť objektívna, aj keby sa tak chápala). Aj keby sme nakoniec rozšírili definíciu náboženskosti akýmkoľvek smerom a do akejkoľvek šírky, týmto spôsobom s veľkou pravdepodobnosťou dospejeme iba k tomu, že je možné ju (náboženskú, tak ako akékoľvek celkovejšie „hnutie mysle“) sledovať na práci mozgu a jeho konkrétnych častí v kooperácii s inými, ale (minimálne týmto spôsobom) nezískame podobu ani predstavu toho, čo sa v rámci náboženstva a náboženskosti v človeku „odohráva“. Nezískame ani podobu súvislostí náboženstva a náboženskosti v „kultúrno-historicko-politicko (mocensko)-spoločensko-ekonomicko-psychologicko- mysticko- a vôbec“ živote „náboženského človeka“ vo svete.

Veronika Cívínová
Foto Jiří Nosek

Kostol v Paliči u Chebu

Ol'ga Bartošíková a jej (neznáme) šesťdesiate roky

Ol'ga Bartošiková

Často sme ako malé deti. Fascinujú nás mimoriadne veci. Nieкто stanoví líniu výnimočnosti a ideme za ňou. A keď ju zvýrazní cez médiá, je z nej sláva. Udalosť národa. Spoločnosť sa ku nej vracia, kým ju neprevýši nová mimoriadnosť. Taký je nielen dnešný kapitalizmus. Takí sme my, ľudia.

Niektoré príbehy však sami formulujeme ako významom dlhodobé. Lebo sú pochopené a objavené ako hodnota. Zostanú snáď aj večným prínosom pre ich jedinečnosť. Sú nimi aj príbehy šesťdesiatych rokov XX. storočia. Učinili zadosť i bulváru, ale pre spoločnosť tvorili predovšetkým to, k čomu sa s obdivom vraciame a na čo nadväzujeme. Boli to príbehy o osobnosti jedinca i spoločenstve malomeštiakov, o raste intelektuála a jeho existencii. Bola v nich nielen vtedajšia progresívna súčasnosť, ale, a čo bolo mimoriadne, oni boli vzorom a významnou studnicou pre vtedajší svet. Naše šesťdesiate roky minulého storočia šokovali Európu a s odstupom času šokujú aj nás. Boli sme svetoví a nevedeli o tom. (Dnes asi svetoví nie sme a tiež o tom nevieme.)

Šesťdesiate roky. Vtedy sa menila kultúra, politika a život. Ľudia začali strihať ostatné drôty malomeštiactva a začala taká zvláštna revolúcia k voľnosti, slobode a budúcnosti. Hudba, literatúra, výtvarné umenie a film, hippies, Warhol a doktor Živago dali základ k tomu dnešku, ktorý dnes žijeme. Temer všade sa dialo neuveriteľné, originálne a nové. Tvorili sa síce základy k dnešnej často prevažujúcej povrchnosti, ale vo vtedajšom umení nikto s plytkosťou nerátal. Ani najväčší rebeli. V Československu vznikali v politike všetkým známe pohyby k lepšiemu. V kultúre diela, ktoré sú dodnes príkladom. Slovensko malo bratislavskú Tatra revue, neopakovateľný humor Lasicu a Satinského a Divadlo na Korze. Vznikli svetové Jakubiskove a Havettove filmy, Hammelove Prúdy, a mnoho, mnoho ďalšieho. Naša slovenská kultúra sa stala súčasťou svetovej. Odrazu sme zistili, že napriek izolácii a totalite má svoje kvality a často oveľa vyššie ako zahraničie. Preto aj sčasti európske i širšie okolie ovplyvnila. Všetko mocné je aj čarovné. Platí to aj pre kultúru. Mnohokrát si kladiem otázku, prečo špičkové umelecké výkony vznikali práve v dobe temna, útlaku a totalít. Prečo v nich neskôr mizne to, čo robí umenie umením?

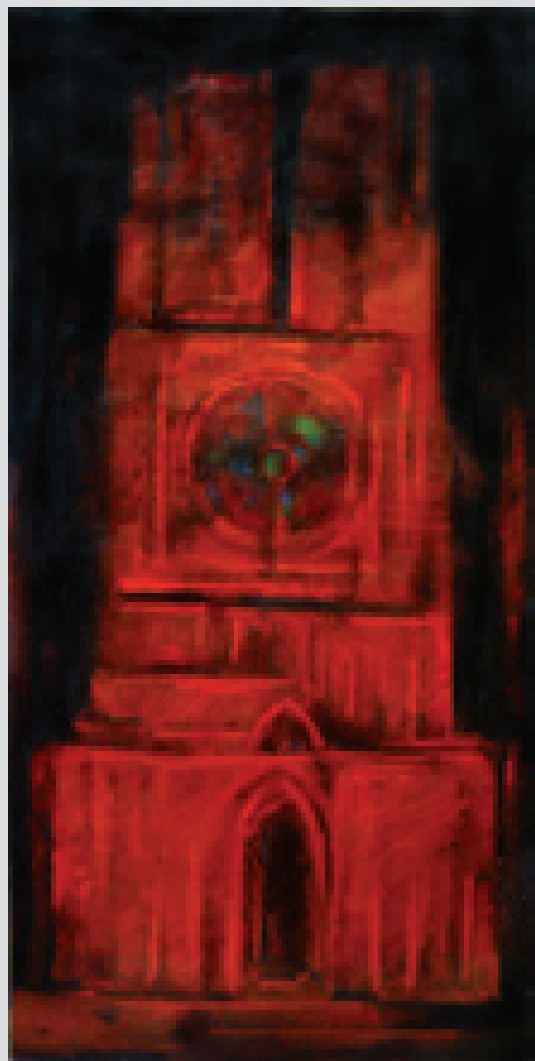
Osamelá postava, olej, 1964

Bolešť, olej, 1963

Výtvarné umenie vtedy žilo jedno z najkrajších, najplodnejších a umelecky najhodnotnejších období svojej existencie. Tvorilo nové, dovtedy nepoznané. Predstavilo ho na pozadí mimoriadnej schopnosti využívať i tie najnáročnejšie technologické postupy. A tak naši maliari boli grandprixoví na svetových výstavách (Laluha, Jakabčic...), keramici šokovali originalitou (Sušienka...), náš op art a kinetizmus cestovali po svete (Dobeš...) a západnej ľúbivej knižnej ilustrácii zastavila cestu naša ilustrácia a grafika (Bombová, Gergelová, Rappensbergerová...). Pre toto a mnohé iné fascinujúce výsledky (Expo Brusel...) sú dnes 60. roky pojmom tak významným. Ich sila sa doposiaľ nezopakovala. Vtedy sa totiž ľudia rozprávali i hádali. Dnes často mlčia. Vtedy vyhrával argument a dnes najmä peniaze.

Československo žilo dobu zlomu. Výtvarné umenie sledovali bežní ľudia s mimoriadnym záujmom. V predajniach Dielo si kupovali dnes galerijnú tvorbu majstrov. Kultivovali nielen vlastné interiéry, ale sami seba. Bola to dynamika, ktorá sa ukrývala v kultovom termíne „šesťdesiate roky“. Sila doby, ktorá objala svet, stisla ho, aby z neho vyžmýkala všetko zbytočné, prázdne a falošné. V celej republike vznikali skupinky a skupiny, ktoré usilovali formulovať svoje programy. Jednou z najvýznamnejších bola tvorivá skupina Štyri založená v roku 1958 (Jarmila Čihánková, Viera Kraicová, Tamara Klimová – písali sme o nej v Listoch), kde štvrtou osobnosťou bola Oľga Bartošiková. Srdcom a dušou maliarka, ktorá vytvorila rozsiahle dielo objavov a skúmaní. Do nášho, vtedy československého výtvarného prejavu priniesla nový fenomén. Rôznorodosť a pestrosť. Nepoznáam výtvarného umelca, ktorý by desaťročia udivoval vždy iným a pritom zrelým zmocnením sa nových námetov osobitými výrazovými prostriedkami. Oľga Bartošiková to dokázala. A jej vlastnou kreativitou predvádza i dnes.

Velká katedrála, olej, 1963

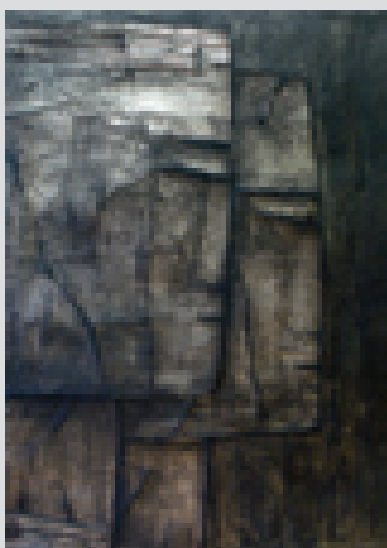
Je kreativita cestou príchodov a odchodov?

Oľga Bartošiková po pražských štúdiách, kde jej bol pedagógom vtedy v Prahe pôsobiaci Ján Želibský (v roku 1950 absolvovala Akadémiu výtvarných umení) sprvu rozvíjala maliarsku bravúru v obrazoch portrétov, zátiší, sveta. Koniec 50. rokov bol aj pre ňu výzvou. Umenie obohatila o novú figuráciu a abstrakciu. Jeho výraz bol vždy, niekedy imanentne, spätý s domovom a modernou.

Tento článok o Oľge Bartošikovej predstavuje výsek z jej diela. Pomerne kompaktný materiál z tvorby rokov šesťdesiatych. V galérii Sala Terrena v Prezidentskom paláci v Bratislave som jej práve z týchto obrazov pripravil v lete tohto roku samostatnú výstavu. Vedel som, že zaujme. Výstava však prekvapila viac. Prijali ju večne rebelujúci mladí umelci, ktorí odsudzujúť téměř všetko. Prijali ju diváci, ktorí o tejto autorkinej tvorbe nevedeli. Prijali ju všetci ako prezentáciu pôsobivej originality, ktorá svoju dobu predbehla. Možno povedať, že to bolo prvé silné obdobie aj v tvorbe tejto umelkyne, kde objavila svoju invenciu a neopakovanosť. Na plátna nanášala plasticitu povrchového spektra, kombinovala ju s rôznymi materiálmi. Abstrakcia mala v jej tvorbe svoje výrazové poslanie. Nie náhodnosť, ale význam vnímaný zmyslami. V ďalších obrazoch realitu či figurálnosť zjednodušovala kvôli údernosti výpovede. Dominujú v nich geometrické plochy. Obsahy sú úzko viazané na existencializmus. Ale i k témam odsudzujúcim tlak a násilie. Túto sériu charakterizuje výrazná monochrómnosť čiernej. Aj v nej však vie preraziť vízia šťastia a nádeje, zasnená umelkyňa s posolstvom dobra. Maľovala horiace katedrály, kubusy hmoty, do ktorých líniu vtlačala človeka, lásku, vzťahy. Maľovala úžasné obrazy monolitov monochrómného koloritu, balvanov, v ktorých línia človeka ukrýva život rôznych podôb. Kompozíciou kamienkov modelovala niť života. To nebolo iba abstraktné umenie, bola

Jeseň – krajina, olej, 1962

Král a kráľovná, olej, 1965

Večné kamene, olej, 1963

to výpoveď tvorkyne, ktorej najjednoduchšie veci boli aj budú vždy najdôležitejšie. Posolstvo o dobe, ktorá bola jedinečná a jediná. Kolekcia pozostávajúca z niekoľkých desiatok týchto obrazov je objavom doby. Bola ukrytá v tichu skladov. Dnes po viac ako polstoročí ju po prvýkrát videla verejnosť. A aspoň časť z nej môžete vidieť aj vy, naši čitatelia. Je to kolekcia umenia, ktorá vie rozprávať. Ako tie kamene. Ako všetko, čo zobrazuje. Je v nej život. Drievka z drevenice. Monolyty ako Stonhenge spájajú minulosť s dňom. Tie obrazy majú v sebe to, o čom sa v šesťdesiatych rokoch ešte nehovorilo. Sú nositeľmi energie. Sily, ktorá robí z obrazu živé dielo.

V ďalších rokoch bola Oľga Bartošíková jednou z prvých, kto prišiel na našu scénu autenticky s hyperrealizmom. Jej maľované jablká sú životom so všetkými problémami, úskaliami i šťastiami. Maľuje štetce, seba, rodný Holíč a línie. Veľké línie aktov a ženských pier. Na tieto diela sa tešte. Budú to roky sedemdesiate. Verím, že aj o nich napíšem. Tiež stále nedocenené obdobie nášho umenia. Doba, ktorá mala toľko energie, pre ktorú treba zrekonštruovať to, čo vytvorila. Zaslúži tiež veľký obdiv umeniu.

Svet je plný umenia. Ale umenie Oľgy Bartošíkovej je iba jedno. Vždy vedela najsť spôsob vyjadrenia a vždy ho zvládla fantasticky. Jej maľby sú zážitky života a doby.

Oľga Bartošíková nesporne patrí medzi niekoľko mimoriadnych dám slovenskej maľby. Tvorba týchto niekoľkých osobností silne zasiahla do nášho života a zanechala v ňom stopu doby, ktorú žila. Narodila sa 18. augusta 1922 v Holíči. Vydala sa za výtvarného kritika a teoretika Ľubomíra Káru. Má dve dcéry. Je nositeľkou „Identifikačného kódu Slovenska“. Žije a tvorí v Bratislave.

Luboslav Moza
Foto archív autora

Marku Míkovou znám velmi dlouho. Vystudovala divadelní režii, umí se postavit na jeviště jako herečka, je členkou české hudební skupiny Zuby Nehty, zpívá, píše knížky a vymýšlí představení pro děti, někdy i dospělé. Kromě toho přináší svoji poetiku dětem do nemocnic v České republice. Projekt nedávno překročil hranice a stal se česko-slovenským.

Poprosila bych tě, Marko, abys nám vyprávěla o svém projektu a jeho začátcích.

Občanské sdružení Loutky v nemocnici jsme založili v Praze v roce 2002 (www.loutkyvnemocnici.cz). Chodíme za dětskými pacienty do nemocnic. Hrajeme jim malá představení s loutkami, která se vejdou do nemocničního pokoje, nebo jen na postel. Někdy jsou to improvizované scénky jak pro malé, tak pro velké pacienty, někdy jsou našimi partnery při hře i hračky dětí. Nosíme s sebou i hudební nástroje, hrajeme na ně a zpíváme spolu s dětmi.

To, co dětem hrajete v nemocnicích, není jen divadlo. Jak bys to charakterizovala?

Ostýchám se to nazvat přímo terapií, protože jenom jeden z nás má terapeutické vzdělání, my ostatní jsme převážně umělci, herci, tátové a mámy. Naši práci ovlivňuje i to, že hrajeme na různých odděleních nemocnic. Například vstupujeme do pokojů malých onkologických pacientů, někteří z nich jsou nuceni v nemocnici trávit i roky, a potom zase do dalších oddělení s běžnějšími pediatrickými chorobami, k dětem se zápalom plic, na ortopedii a dále na psychiatrii, kde se léčí děti od 6 do 18 let.

Jak vypadá vaše návštěva pokojů?

Začínáme vždy hudbou. Kdo umí, hraje na kytaru, já na piáno. Rozdáme dětem chrasátka; ony se v rytmu přidávají. Ať už se mohou pohybovat, nebo jsou připoutané na přístrojích, stejně je to baví. Podle věku zpíváme buď písničky pro předškolní děti, nebo pro ty starší kolikrát i něco od současných kapel, které mají rády. Jsme schopni zahrát a zazpívat leccos dle přání.

Po úvodu přijdou na řadu loutky. Přes ně je komunikace jednodušší. Dítě, na které mluví loutka, nevnímá loutkoherce a komunikuje přímo s ní. Začneme si s dítětem povídat a ono je většinou ochotno loutce sdělit, o čem si chce povídat, nebo zda si chce hrát. Prozradí, jak se cítí, co ho bolí, nebo jestli o nemoci mluvit nebude, ale chce si zablblnout.

Veřejnost z médií zná především nemocniční klauny. V čem vy jste jiní?

My nepřicházíme s hotovým číslem, do pokoje vstupujeme téměř jako civilní osoby, teprve zjišťujeme, co by malého pacienta bavilo, a naším prostředníkem je loutka. Proti klaunům jsme svobodnější. Nemusíme si na nic hrát, ani se násilím chechtat, nemáme masku klauna a improvizujeme. Vzpomínám si na situace, kdy jsme vstupovali do pokoje, hráli písničku „Není nutno, není nutno, aby bylo přímo veselo“ a holka začala brečet. Tak jsme všeho nechali a začali si s ní povídat, proč je smutná, co ji bolí. Končili jsme písničkou „Tři kříže“, která je sama o sobě neveselá, ale my jsme se u toho všichni chechtali, napětí povolilo a bylo nám všem dobře, vznikl prostor pro verbalizaci pocitů a to pomohlo.

Zajímalo by mne, jak jste se dostali k česko-slovenské spolupráci?

Před třemi lety nás oslovila Společnost Kofola. Našli nás podle našich webových stránek. Líbila se jim naše činnost, a tak se rozhodli náš projekt podpořit. Kupodivu chyběl jakýkoliv spojovací článek, kdokoliv, kdo by nás doporučil. Rozhodli se pro nás spontánně. Zástupce Kofoly se spojil s naším produkčním Jakubem Matějkou. Tenkrát podpořili naši roční práci nezanedbatelně velkou částkou. Měli jedinou podmínku, že projekt musí být česko-slovenský. Spojila jsem se tenkrát s našimi kamarády ze Slovenska, zda by měli chuť. Vzpomněla jsem si na spolužačku z DAMU Janu Segešovou, pak na Janu Tóthovou, zvanou Tornádo z kapely Tornádo Lue, se kterou jsem jako členka kapely Zuby Nehty hrála. Ony zase přivedly svoje kamarády, a tak vznikl nový česko-slovenský tým. Z podpory Společnosti Kofola jsme zaplatili výrobu loutek a návštěvy po celém Slovensku. Pochopitelně jsme museli nové kolegy zasvětit do tajů naší práce.

Slovensko jsme prošli od té doby takřka celé, od Bratislavy přes Trnavu, Trenčín, Banskou Bystrici až po Košice. Naši slovenští kolegové postupně podlehlí kouzlu téhle nové práce, protože vidí, že je smysluplná. Naše malá představení pomáhají v ozdravném procesu nemocným dětem.

prekvapená pozvaním účinkovať na ezoterickom festivale. Stala som sa aj členkou Občianskeho združenia Jablonka, ktorého poslaním je prostredníctvom dobrovoľných aktivít zachovávanie tradícií, ochrana kultúrnych a prírodných hodnôt. V rámci letných aktivít tvorím s deťmi ekorozprávky o zdravom živote na Zemi a ekológii. Tie myšlienky som začala využívať aj v mojej pedagogickej praxi na ZUŠ a v dramaterapeutických stretnutiach. HRA a TVORIVOSTI sú najväčšie tajomstvá, s ktorými žijem, a viem, že je to dar!

Jak začala vaše spolupráce s Markou a jejimi kolegy z Česka?

Moja spolupráca s Markou a jej kolegami sa začala otázkou mojej priateľky Sašky Švolíkovej, bábkovej scénografky, s ktorou som tiež na DAMU študovala, či by som mala záujem vstúpiť do tohto projektu. Aj ona dosť výrazne spolupracuje s „Loutkami v nemocnici“. Čas a ochota hľadať niečo nové, tvoriť, bolí, tak som pristúpila na spoluprácu.

Navázala jste se svým hraním po nemocničních pokojích na svoji předešlou činnost?

Herec pre detského diváka by mal byť vo svojom živote stále otvorený vzťahu k akémukoľvek dieťaťu. Som presvedčená, že moje predstavenia sú plné hravosti a otvorenosti. Často prijímam deti ako malých hercov na scénu.

V čem vás tahle práce překvapila? V čem vám změnila život?

Hra v nemocniciach ma naučila byť skromnejšia, nielen ako herec, aj ako človek. Uvedomila som si, čo v deťoch na postieľkach moje slová a pohyby bábok vytvárajú; ako im pomáhajú odísť na chvíľu zo svojej bolesti a „nekonečného trápenia“ v nemocnici.

Určitě máte nějaké krásné zážitky. Můžete vyprávět o něčem milém, co jste zažila?

Jedného dňa som prežila „krásnu chvíľu“. Hrali sme divadielko o tom, ako žabáci Kvak a Žbluňk na jar sadili kvety. Malé dievčatko na onkologickom oddelení na Kramároch v Bratislave pristúpilo po odohraní ku Žbluňkovi, tuho ho objalo a potom ho začalo liečiť. Bola jeho naj naj kamoška a mňa už samozrejme posielala von.....!!!

Máte nějaké nápady do budoucna?

Viete, akonáhle nám sestričky na chirurgii smutne povedia: „Dnes tu nikoho nemáme!!!“, tak sa veľmi poteším.

„Našťastie nikto nepotrebuje nemocnicu!!!“

A budúcnosť? Bolo by dobré, keby sme sa mohli opäť so svojimi „terapeutickými dielňami“ rozbehnúť po celom Slovensku. Koľko detí by sa s radosťou liečilo!

Děkuji Vám oběma za rozhovor a všem Vaším dárcům za pomoc.

Zuzana Štancelová

Foto z archivu občianskeho združenia
Bábky v nemocnici/Loutky v nemocnici

Jaké jsou podmínky na Slovensku a v čem je to tam jiné?

Skutočne tam leccos probíhá jinak. Napríklad prijíť od rodičů malých pacientů je vřelejší. Mají k nám větší důvěru, neváhají s finančním příspěvním, věří nám, že peníze nezašantročíme. V Česku jsou lidé daleko opatrnější, nedůvěřují hned napoprvé, ale na druhou stranu, když už se rozhodnou, dokáží být také velmi štedří. Posílají nám třeba DMSky. Když se podívám do vyúčtování, jsou tam lidé, kteří nám přispívají padesáti korunami pravidelně každý měsíc. Na Slovensku jsem se setkala s otevřenějším přístupem, s okamžitými reakcemi, ale děti jsou všude stejné.

Ještě z jiného soudku. Na Slovensku jsem si všimla nemocnic, kde je daleko méně peněz, než jsme zvyklí tady v Česku. Příkladem může být psychiatrie v Košicích, která je pro mne smutným místem. Přitom doktoři a sestry dělají, co mohou. Problém není v péči, ale v tom, jak ta nemocnice vypadá.

Jak to pokračovalo dál? Spolupracujete ještě se Společností Kofola?

Mají nás rádi a každý rok nám něco dají, ale není to dostačující na celoroční práci. Na Slovensku je teď finanční krize a vypadalo to, že projekt zabalíme. Ale moji kolegové to nevzdali, tvrdí, že to stojí za to a že peníze se seženou. Změnili jsme organizaci práce. Na Slovensko nyní my Češi jezdíme málo, abychom ušetřili prostředky, ale projekt tam stále pokračuje. Nejvíce navštěvujeme bratislavskou nemocnici Kramáre, kde nás mají opravdu moc rádi a stojí o naši činnost. Naopak holky ze Slovenska jezdí s námi hrát do brněnské nemocnice Černopolí. Dětem hrajeme dvojjazyčně. Osobně si myslím, že je dobře, když děti slyší a zvykají si i na jazyk našeho souseda.

Jana Segešová vystudovala loutkoherectví na DAMU v Praze, zahrála si ve filmech Krajinka a Nedodržený slub. Ale raději se rovnou zeptám jí, co by nám o sobě sdělila?

Založila som divadlo DUNAJKA, ktoré tvorí autorské predstavenia pre deti. To je pre mňa vzácny čas „hľadania“! Divadlo účinkuje v priestoroch lode, na futbalovom ihrisku aj na celoslovenských jarmokoch, ale samozrejme že aj v materskej škole. Bola som milo

ART OF WORD si Vás dovoľuje pozvať na

Česko *ples* Slovenský

OBEČNÍ DŮM

Obecní dům *Praha*

• 1. 2. 2014 •

•
KTORÝ SA USKUTOČNÍ

1. februára 2014 od 19:00 v Obecním domě v Prahe

HLAVNÝ HOSTĚ / HLAVNÁ HVIEZDA VEČERA **Karel Gott**

MODERUJÚ **Tereza Kostková a Maroš Kramár**

VIAC INFORMÁCIÍ NA **www.ceskoslovenskyples.cz**

Art of Word

OBEČNÍ DŮM

SLOVEN
SKOČES
KASPOL
EČNOST

ČESKOS
LOVENS
KASPOL
OCNOST

Príloha časopisu Listy Slovákov a Čechov

Na tradičnej plavbe loďou po Vltave sa po roku opäť spomínalo

Na konci prvej dekády septembra, v utorok 10. 9. 2013 sa ako každý rok opäť v Prahe na lodi EURÓPÉ uskutočnila slávnostná pripomienka 69. výročia Slovenského národného povstania a 68. výročia ukončenia 2. svetovej vojny – TRADIČNÁ PĽAVBA PO VLTAVE v rámci ČESKO-SLOVENSKÝCH A SLOVENSKÝCH KRAJANSKÝCH DNÍ V ČESKEJ REPUBLIKE. Nad slávnostnou udalosťou prevzali záštitu predseda vlády Českej republiky v demisii Jiří Rusnok a predseda vlády Slovenskej republiky Robert Fico.

Podujatie, ktoré nadväzuje dlhoročne na historickú tradíciu krajaných plavieb po Vltave, sa kontinuálne konalo už po ôsmykrát. Významnú akciu za účasti popredných hostí politického, vojenského, diplomatického, podnikateľského, kultúrno-spoločenského a krajaného života zorganizovala SLOVENSKO-ČESKÁ SPOLEČNOSŤ v spolupráci s niektorými ďalšími spolkami a kultúrnymi inštitúciami v ČR. Menovite spomeňme tieto organizácie: ČESKO-SLOVENSKÁ SPOLEČNOSŤ, Historická skupina priamych účastníkov SNP, Český svaz bojovníkov za slobodu a Československá obec legionárska. Slávnostné stretnutie na lodi EURÓPÉ svojou prítomnosťou počtali okrem iných prvá podpredsedníčka Senátu Parlamentu ČR Alena Gajdůšková, podpredsedníčka Senátu Parlamentu ČR Miluše Horská, podpredseda Senátu Parlamentu ČR Přemysl Sobotka, minister obrany ČR Vlastimil Picek, minister kultúry ČR Jiří Balvín, veľvyslanec SR v ČR J.E. Peter Brňo, zástupca náčelníka Generálneho štábu Armády ČR generálmajor Bohuslav Dvořák, predstaviteľ Senátu Parlamentu ČR, poslanci Európskeho parlamentu, námestníci a riaditelia kabinetov ministerstiev ČR, zástupcovia diplomatických misí a vojenských diplomatických zborov v ČR, vojnoví veteráni 2. svetovej vojny, krajanania, ako aj ďalší vzácní hostia. Z neúčasti na tejto slávnosti sa z rôznych dôvodov ospravedlnilo veľa popredných osobností politického a spoločenského života – členov vlád ČR a SR, predstaviteľov Senátu PČR a Národnej rady SR a pod.

S príchovormi vystúpili za českú stranu prvá podpredsedníčka Senátu Parlamentu ČR Alena Gajdůšková a minister kultúry ČR Jiří Balvín, za slovenskú stranu veľvyslanec SR v ČR J.E. Peter Brňo. Za organizácie vojnových veteránov rečnil predseda Českého svazu bojovníkov za slobodu plk. Jaroslav Vodička, predseda Československej obce legionárskej plk. Pavel Budínský a za pamätníkov predseda Historikkej skupiny priamych účastníkov SNP plk. Milan Coch. Nakoniec

Plavbu po Vltave každý rok už tradične navštívi veľa významných hostí aj z vládnych, parlamentných a diplomatických kruhov. Zľava minister obrany ČR V. Picek, podpredsedníčka Senátu PČR M. Horská, prvá podpredsedníčka Senátu PČR A. Gajdůšková, podpredseda Senátu PČR P. Sobotka a veľvyslanec SR v ČR J.E. P. Brňo

vystúpil s prejavom za hlavných organizátorov predseda Slovensko-Českej spoločnosti Radovan Čaplovič. Vo svojich prejavoch vyzdvihli okrem významu ukončenia 2. svetovej vojny aj prínos Slovenského národného povstania v boji proti fašizmu, v boji za demokraciu a slobodu, jeho význam pre upevnenie česko-slovenských, resp. slovensko-českých vzťahov, ako i celkovú dôležitosť týchto udalostí, ale aj česko-slovenských väzieb a vzájomnosti v širšom európskom kontexte. Počas celej plavby loďou po Vltave svojim vystúpením spríjemňovali chvíle slovenská kapela LOJZO a česká PRAGUE SWINGERS, ľudová hudba v podaní Vrabelovcov, folklórny súbor LIMBORA a česko-slovenská diskotéka na záhradnej a slnečnej palube lode.

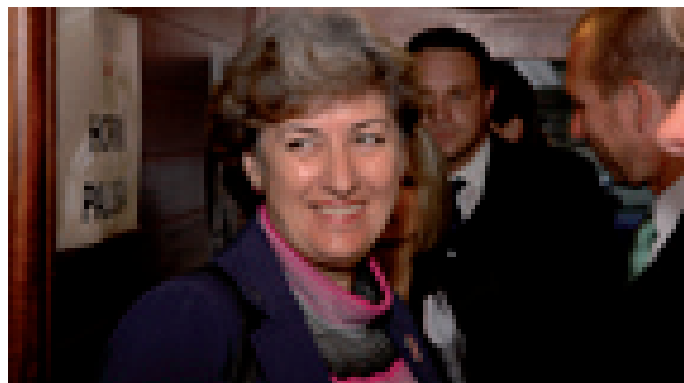
Tradičná plavba loďou po Vltave sa uskutočnila okrem podpory sponzorov aj vďaka finančnej podpore Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, agentúry CzechTourism, hl. m. Praha a Slovenskej agentúry pre cestovný ruch.

Peve veríme, že aj na budúci rok sa nám opäť podarí stretnúť na tejto významnej a slávnostnej akcii, ktorá svojím rozsahom patrí k najväčším podujatiam svojho druhu v Prahe a v Českej republike.

Prílohu pripravil: Radovan Čaplovič
Foto Iko Keson

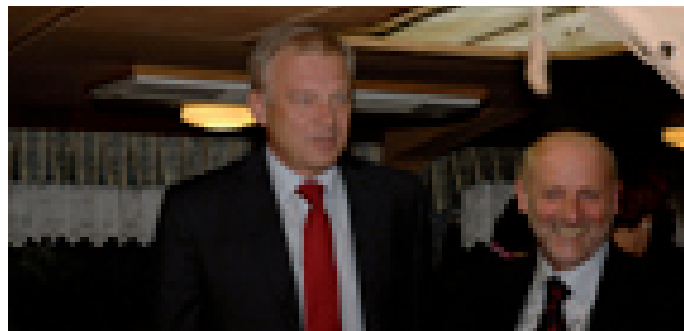
Predstavitelia Českého svazu bojovníků za svobodu (ČSBS), pod ktorý patrí aj Historická skupina priamych účastníkov SNP. Uprostred predseda ČSBS plk. J. Vodička

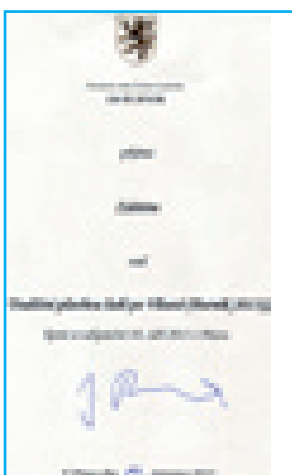
Z príchodu vzácných hostí. A. Gajdůšková, prvá podpredsedníčka Senátu PČR

M. Horská, podpredsedníčka Senátu PČR

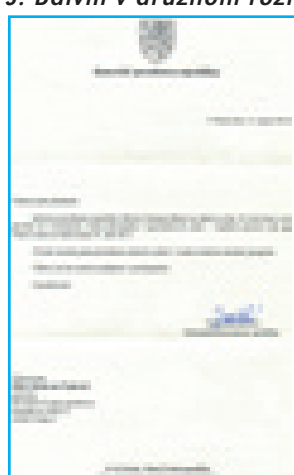
Minister obrany ČR V. Píček (zľava) a minister kultúry ČR J. Balvín v družnom rozhovore

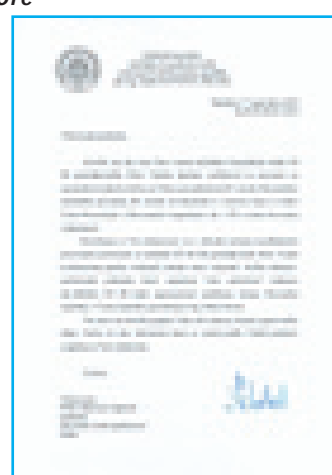
Záštitu nad slávnostnou Tradičnou plavbou po Vltave udelil za českú stranu predseda vlády ČR v demisii J. Rusnok

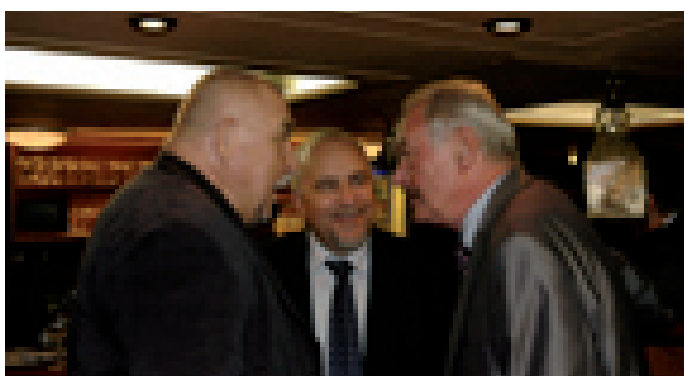
Záštitu nad slávnostnou Tradičnou plavbou po Vltave udelil za slovenskú stranu predseda vlády SR R. Fico

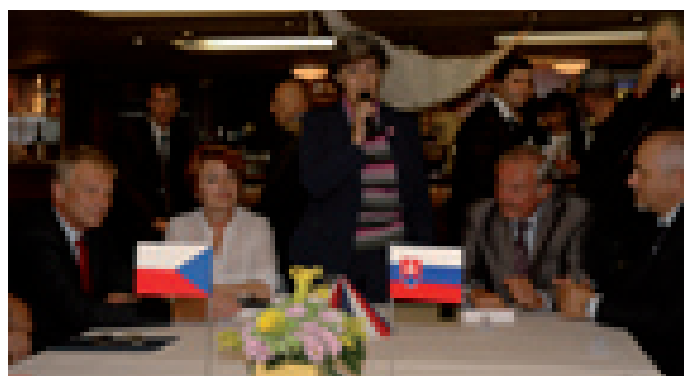
Veľa úspechov významnej česko-slovenskej a krajan-skej akcii v liste zažela aj prezident ČR Miloš Zeman

Podujatiu veľa úspechov, podobne ako minulý rok poprial aj generálporučík Peter Vojtek, náčelník Generálneho štábu ozbrojených síl SR

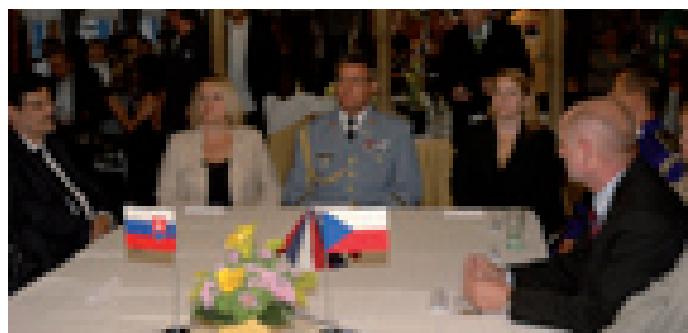
Na dolnej palube vládla dobrá nálada. Herec Andy Hryc v rozhovore s veľvyslancom SR v ČR P. Brňom a s podpredsedom Senátu PČR P. Sobotkom (zľava)

Hostom sa ako prvá prihovorila prvá podpredsedníčka Senátu PČR A. Gajdůšková

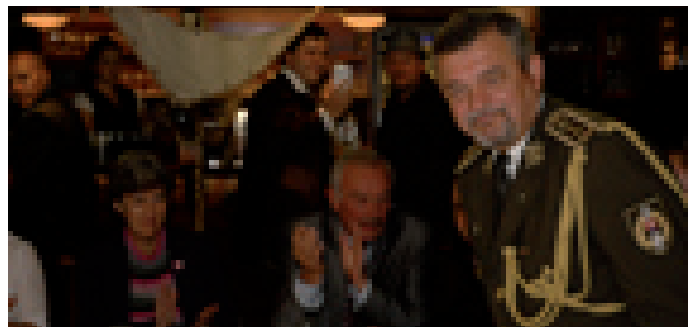
Česko-Slovenský Parník poctil svojou účasťou aj popredný lekár profesor Jan Pirk (vľavo) s manželkou Miladou

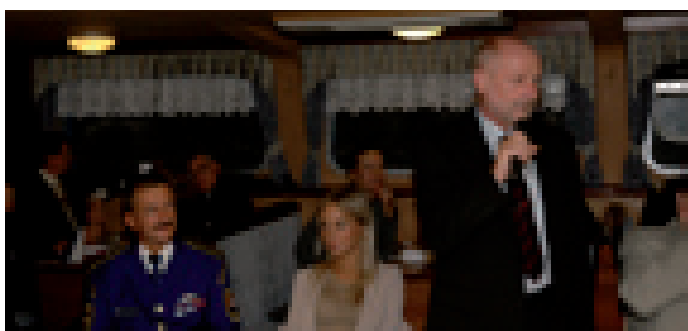
Ako každý rok, ani tentoraz na lodi nechýbali predstavitelia oboch prezidentských kancelárií ČR a SR – uprostred sedí plk. Zdeněk Jakubek, riaditeľ Vojenskej kancelárie prezidenta ČR s manželkou (po pravici)

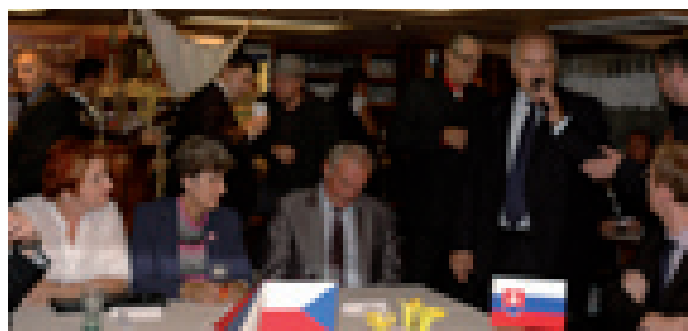
Hlavní reprezentanti spoluorganizujúcich spolkov – predseda ČSBS plk. J. Voďička (vľavo), predseda Československej obce legionárskej (ČSOL) plk. P. Budínský (uprostred) a minister obrany ČR V. Pícek

Z privítania vzácných hostí – generálporučík Milan Maxim, prídelenec obrany SR v ČR

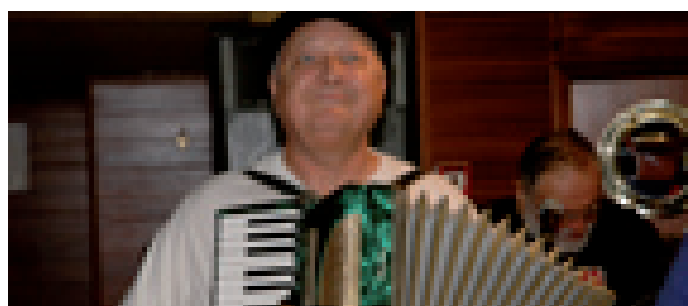
Účastníkov privítal s prejavom aj minister kultúry ČR J. Balvín

Za slovenskú stranu vystúpil i veľvyslanec SR v ČR J.E. P. Brňo

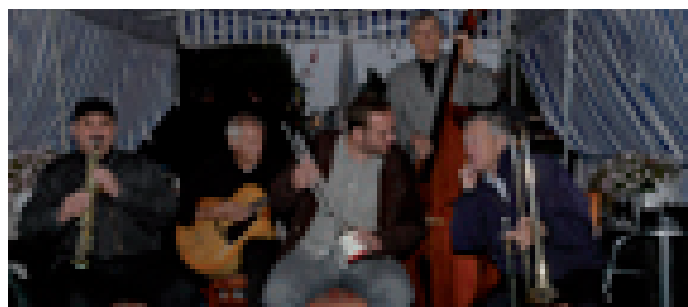
Za vojnových veteránov sa k hosťom prihovoril predseda Historickej skupiny priamych účastníkov SNP plk. Milan Coch

Na Tradičnej plavbe po Vltave vystúpila so svojím repertoárom slovenská skupina LOJZO

Slovenskými a moravskými ľudovými piesňami vyhrávala do tanca aj skupina VRABĚLOVCI

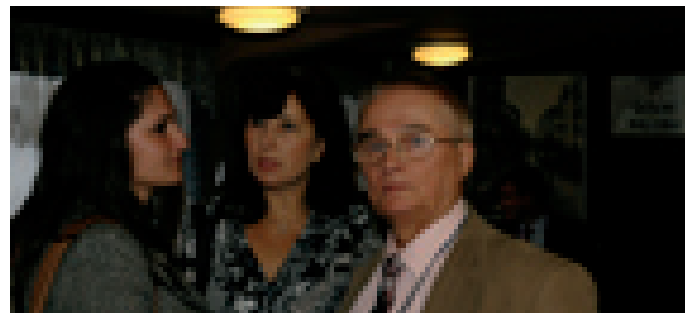

Na slávnostnej akcii odznegli i piesne v podaní českej skupiny PRAGUE SWINGERS

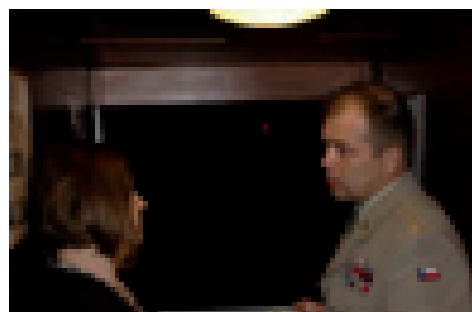

Spoločenskú akciu, ktorá sa konala v rámci Česko-Slovenských a Slovenských krajaných dní v ČR, si uctili svojou prítomnosťou aj predseda ÚSŽZ Igor Furdík (druhý zľava v pozadí) a riaditeľ ODEK ÚSŽZ Milan Koščo (tretí zľava v pozadí). V rozhovore so zástupcami slovenských krajaných združení v ČR z Klubu slovenskej kultúry – Jiří Nosek (prvý zľava) a Miroslav Brocko (štvrtý zľava)

Slávnostnej pripomienky výročia SNP a ukončenia 2. svetovej vojny sa zúčastnilo veľa predstaviteľov slovenského krajaného života v Prahe a v ČR

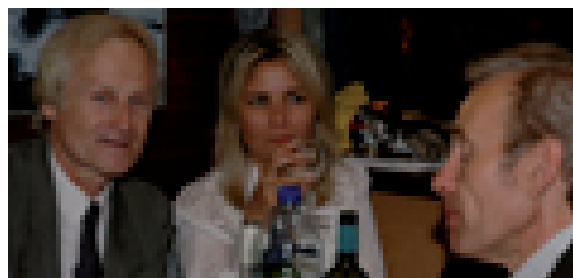
Spolky ďalších národnostných menšín žijúcich v ČR reprezentoval napr. Petr Popov z bulharskej menšiny (foto napravo)

Z debaty pridelenca obrany SR v ČR generálporučíka M. Maxima s vojenskými pridelencami USA: plk. Phillipom D. Janzenom a plk. Patricom T. Sullivanom (zľava)

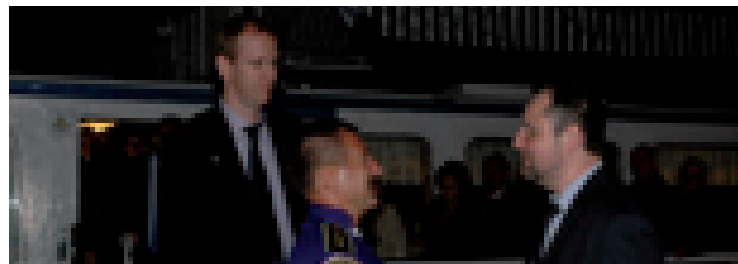
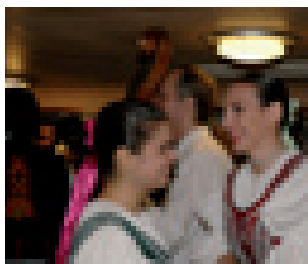
Na slnečnej palube zabávali Prague Swingers aj dievčence zo slovenského folklórneho združenia LIMBORA

Na lodi bol prítomný aj hlavný poradca ministra obrany ČR historik plk. Eduard Stehlík

Hudobník a primáš Saša Vrábel vedie Zástupcovia mestskej časti Praha 1. diskusiu s predstaviteľmi slovenských Vpravo radný Prahy 1 Pavol Škrak krajanov v ČR

Slávnostného večera sa zúčastnili i členovia vedenia hlavného partnera akcie: generálny riaditeľ Rostislav Vondruška (vpravo) a finančná riaditeľka Andrea Gregorová. V priateľskom rozhovore s Jaroslavom Miňom, predsedom krajankej asociácie ETNICA

Šéfredaktor slovenského krajaného mesačníka v ČR Listy Slovákov a Čechov, ktorí chcú o sebe vedieť viac Vladimír Štancel s manželkou Zuzanou

Hostí rozveseloval aj folklórny súbor LIMBORA

Tradičnú plavbu po Vltave navštívilo opäť po roku vyše 400 hostí. Slávnostná akcia sa už tradične koná na lodi Európe R.P. Z rozlúčky zástupcu náčelníka Vojenskej kancelárie prezidenta SR plk. Miroslava Baka (uprostred) a radcu Veľvyslanectva SR v ČR Romana Rosinu (prvý vľavo) s predsedom usporiadateľskej organizácie Slovensko-Ceskej spoločnosti v Prahe Radovanom Caplovicom